

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Andra Kammaren. N:o 13.

Fredagen den 28 Februari.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Herr *A. Fredenbergs* i Kammarens senaste sammanträde anmälda motion, N:o 125, angående eftergift till förmån för staden Sala af Kronans rätt till danar af efter Rådmanen Johan Nordqvist.

§ 2.

Föredrogs, men blefvo för andra gången bordlagda:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 10;

Lag-Utskottets utlåtanden N:is 5 och 6;

Stats-Utskottets utlåtande N:o 11;

Banko-Utskottets memorial N:o 2; samt

Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1 (i samlingen N:o 7).

§ 3.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Lag-Utskottets utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion angående ändring af 4 § i Kongl. förordningen den 24 September 1861, angående tillsyn & förmyndares förvaltning af omyndigs egendom;

Samma Utskotts utlåtande N:o 8, i anledning af väckta motioner om ändringar i 8 § af Kongl. förordningen den 21 Mars 1862, om kommunalstyrelse på landet, sådant nämnda lagrum lyder i Kongl. kungörelsen den 8 September 1868, och 10 § af Kongl. förordningen den 21 Mars 1862 om kommunalstyrelse i stad;

Samma Utskotts utlåtande N:o 9, i anledning af väckt motion om lika rösträtt för alla röstberättigade vid val till kommunala befattningar; och

Andra Kammarens *Andra* Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 8), angående underdånig skrifvelse med anhållan om förnyad författning i fråga om brandförsäkring af karaktershushus & till statsverket indragna militieboställen.

§ 4.

Godkändes Konstitutions-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrifvelse rörande af Kongl. Maj:t föreslagna och af Riksdagen antagna ändringar i grundlagarne.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag.

§ 6.

Herr *C. J. Ödman* afgaf en motion, innefattande förslag om underdånig skrifvelse med anhållan att verkställighet af Kongl. förordningen den 22 November 1878, angående befälet å svenska handelsfartyg, må tills vidare uppskjutas; och blef denna motion, som erhöll ordningsnummern 126, bordlagd.

§ 7.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *H. Ericsson* under 8 dagar från den 5 instundande Mars.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.

Lördagen den 1 Mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 22 nästlidne Februari.

§ 2.

Efter föredragning af Herr C. J. Ödmans motion, N:o 126, om underdånig skrifvelse med anhållan att verkställighet af Kongl förordningen den 22 November 1878, angående befalet å svenska handelsfartyg, må tills vidare uppskjutas, blef nämnda motion hänvisad till Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 3.

§ 3.

Förekom till behandling Lag-Utskottets utlåtande N:o 4, med anledning af dels Kongl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till förordningar angående tillsättning af presterliga tjänster samt angående förbrytelse af prest och om laga domstol i sådana mål, dels ock väckt motion om underdånig skrifvelse angående ändring i gällande bestämmelser om kyrkoherdars tillsättande i regala pastorat.

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.*

I *punkten 1* af detta utlåtande hade Utskottet hemställt:

att Riksdagen, med förklaring att den Kongl. propositionen, i hvad den rörde förslag till förordning angående tillsättning af presterliga tjänster, icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del godkänna ett af Utskottet framlagdt förslag till sådan författning, hvilket i vissa punkter skilde sig från det af Kongl. Maj:t afgifna.

Herr And. Persson, som anmält sig vilja framställa förslag i fråga om sättet för föredragningen af förevarande ärende, blef för sådant ändamål uppropad och anförde: Då jag anser, att man i afseende på föredragningssättet af detta Lag-Utskottets betänkande bör gå till väga på samma sätt som man gjort vid många föregående tillfällen vid behandlingen af större lagförslag, tager jag mig friheten föreslå, att Kammaren ville besluta, det öfverläggningen måtte få omfatta förslaget i sin helhet, men att beslut fattas paragrafvis, dock så att till afgörande må först föredragas § 27, dernäst § 26 samt sedan i ordningsföljd med början af § 1 och slutligen ingressen till lagen.

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Det förslag, Herr A. Persson sålunda framställt, blef af Kammar-
ren godkänt; och skedde alltså först föredragning af förordnings-
förslaget

27 §.

För denna § hade Kongl. Maj:t föreslagit följande lydelse:

“1. På frågodag för beredande af val till kyrkoherdetjenst ege församlingen, om hon det önskar, begära att uppgifven prestman skall såsom fjerde profpredikant på förslaget uppföras, och må fråga härom väckas allenast af den, som i den justerade vallängden upptagen och sjelf tillstädes är. Begäres till annan presterlig tjenst fjerde profpredikant, varde frågan ej upptagen.

2. Är frågan så väckt, som nu sagdt är, då skall genom omröstning utrönas, huruvida församlingen äskar fjerde profpredikant. Bifaller församlingen det derom väckta förslag med den röstöfvervigt, hvarom i nästföljande moment stadgas, och är endast en prestman uppgifven, vare han till fjerde profpredikant begärd. Äro två eller flere prestmän uppgifne, anställs ny omröstning till utrönande, hvilken af dem skall till fjerde profpredikant begäras. Omröstningen skall öppet verkställas och må endast den rösta, som jemlikt mom. 1 behörig är att i frågan talan föra. Hvar röstandes mening varde för en röst räknad.

3. Har vid sådan omröstning, då fråga är om kyrkoherdetjenst, hvars tillsättning är Konungen förbehållen, mera än hälften af de i omröstningen deltagande, och, då fråga är om konsistoriel kyrkoherdetjenst, mera än hälften af hela antalet af de i den justerade vallängden uppförde röstberättigade förenat sig att till fjerde profpredikant begära samme prestman, uppskjutes förrättningen, till dess domkapitlet vidare förordnat. I annat fall vare frågan om fjerde profpredikant förfallen.

4. Har församling till fjerde profpredikant begärt prestman, som på grund af § 3 eller eljest är obehörig att på förslaget uppföras, eller vägrar att församlingens kallelse efterkomma, då skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet derom vunnit laga kraft, vare frågan om fjerde profpredikant förfallen. Dör, innan val är hållet, begärd fjerde profpredikant, som behörig var, eller förlorar han innan den tid behörighet, som han på frågodagen hade, stånde församlingen öppet att kalla annan fjerde profpredikant.

5. Förekommer ej skäl, som nu är sagdt, till afslag på församlingens begäran, uppföre domkapitlet den, som till fjerde profpredikant begärd blifvit, på förslaget, och utfärde, sedan beslutet vunnit laga kraft, till honom kallelse att på förelagd dag aflägga prof som i § 20 sägs.

6. Har, då fråga är om konsistoriel kyrkoherdetjenst, församlingen, på sätt nu är sagdt, till fjerde profpredikant kallat prestman, som behörig är, och har den prestman kallelsen emottagit, skall med tjenstens tillsättande vidare förfaras som om regal kyrkoherdetjenst finnes stadgad.“

I Utskottets förslag lydde samma § sålunda:

“1. På frågodag ege församlingen, om hon det önskar, begära att uppgifven prestman skall såsom fjerde profpredikant på förslaget uppföras, och må fråga härom väckas allenast af den, som i den justerade vallängden upptagen och sjelf tillstädes är.

2. Är frågan så väckt, som nu sagdt är, då skall genom omröstning utrönas, huruvida församlingen äskar fjerde profpredikant. Bifaller församlingen det derom väckta förslag med den röstöfvervigt, hvarom i nästföljande moment stadgas, och är endast en prestman uppgifven, vare han till fjerde profpredikant begärd. Äro två eller flere prestmän uppgifne, anställs ny omröstning till utrönande, hvilken af dem skall till fjerde profpredikant begäras. Omröstningen skall öppet verkställas och må endast den rösta, som jemlikt mom. 1 behörig är att i frågan talan föra. Hvar röstandes mening varde för en röst räknad.

3. Har vid sådan omröstning, då fråga är om kyrkoherdetjänst, hvars tillsättning är Konungen förbehållen, mera än hälften af de i omröstningen deltagande, och, då fråga är om annan presterlig tjänst, mera än hälften af hela antalet af de i den justerade vallängden uppförde röstberättigade förenat sig att till fjerde profpredikant begära samme prestman, uppskjutes förrättningen, till dess domkapitlet vidare förordnat. I annat fall vare frågan om fjerde profpredikant förfallen.

4. Har församling till fjerde profpredikant begärt prestman, som på grund af § 3 eller eljest är obehörig att på förslaget uppföras, eller vägrar att församlingens kallelse efterkomma, då skall domkapitlet afslå församlingens begäran. Har beslutet derom vunnit laga kraft, vare frågan om fjerde profpredikant förfallen. Dör, innan val är hållet, begärd fjerde profpredikant, som behörig var, eller förlorar han innan den tid behörighet, som han på frågodagen hade, stände församlingen öppet att kalla annan fjerde profpredikant.

5. Förekommer ej skäl, som nu är sagdt, till afslag på församlingens begäran, uppföre domkapitlet den, som till fjerde profpredikant begärd blifvit, på förslaget, och utfärde, sedan beslutet vunnit laga kraft, till honom kallelse att på förelagd dag aflägga prof som i § 20 sägs.“

Sedan paragrafen blifvit inför Kammaren uppläst, lemnades ordet på begäran till

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer, som yttrade: Det af Kongl. Maj:t till denna Riksdag framlagda förslag, hvarom Lag-Utskottets nu föredragna betänkande handlar, har redan förut blifvit antaget af kyrkomötet och är nu jemväl bifallet af Första Kammaren.

Det erfordras således nu mera endast denna Kammares bifall, för att en vigtig reform i svenska kyrkolagstiftningen skall blifva genomförd och träda i gällande kraft, men å andra sidan förfaller också hela saken och måste å nyo från början företagas, derest lagförslaget nu icke vinner denna Kammares godkännande, ja, till och med om Kammaren deruti endast vidtager en eller annan partiel för-

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

ändring. För att sedan å nyo få en dylik lagstiftning till stånd erfordras åtminstone ett nytt kyrkomöte och en ny Riksdag. Praktiskt taget, synes nu således knappast vara fråga om annat än att svara ja eller nej till det framlagda förslaget i sin helhet; och, för att afgöra hvilketdera af dessa svar man bör gifva, har man efter min uppfattning icke att jemföra det Kongl. förslaget hvarken med Lag-Utskottets eller hvilket annat förslag som helst, som kunde finnas vara bättre, utan med nu gällande lagstiftning; och vid en sådan jemförelse kan jag knappast föreställa mig annat, än att Kammaren skall finna det Kongl. förslaget ega företräde.

Rättigheten att deltaga uti val af kyrkoherde och komminister — de presterliga lägenheterna i allmänhet — är enligt nu gällande lag inskränkt till egare af fastigheter och vissa verk och inrättningar; då deremot enligt Kongl. Maj:ts proposition rösträtten i detta fall skulle utsträckas till alla, som ega rösträtt vid kyrkostämman.

Likaledes sker sjelfva röstberäkningen nu på ett alldeles för-åldradt och otjenligt sätt, nemligen efter oförmedlade mantalet, äfvensom efter antalet af masugnar, kniphamar, brännugnar, glaspottor o. s. v., då efter det Kongl. förslaget röstberäkningen skulle komma att ske efter de för rösträtt vid allmän kyrkostämman stadgade grunder, likväl med vissa inskränkningar för dem, som förut icke ega rösträtt, men genom det nya förslaget skulle erhålla sådan. Vidare innehåller förslaget upphäfvande af pastoratens indelning efter löneinkomsterna i tre klasser, för hvilka alldeles olika befordringsgrunder gälla, i det domkapitlen nu äro pligtiga att efter grunder, som man visserligen kan kalla objektiva, men också rent mekaniska, till vissa presterliga befattningar föreslå de lärdaste, till andra de äldsta bland de sökande utan tillbörlig hänsyn till öfriga egenskaper, hvaremot, enligt Kongl. Maj:ts förslag, domkapitlen skulle vara skyldiga att bland de sökande utvälja och föreslå de skickligaste och mest förtjente.

Vidare medgifver förslaget en rättighet, som nu icke finnes, nemligen att i konsistoriella gäll kalla fjerde profpredikant, och dessutom innehåller förslaget i förhållande till nu gällande lagstiftning en mängd förenklingar och detaljförbättringar.

Lag-Utskottet har endast i två punkter föreslagit förändringar i det Kongl. förslaget.

Den ena förändringen afser att bereda församlingen rätt att äfven vid tillsättandet af komministrurer och kapellpredikantsbeställningar få kalla fjerde profpredikant. Detta öfverensstämmer med det förslag Kongl. Maj:t ursprungligen förelade kyrkomötet, och jag skulle således hvarken hafva anledning eller befogenhet att emotsätta mig en sådan förändring, om den i sakens nuvarande skick kunde vidtagas, utan att saken i sin helhet förfölle; men den omständigheten, att jag tillstyrkt Kongl. Maj:t att framlägga ett förslag, som i denna punkt öfverensstämmer med Utskottets nu föreliggande, kan likaväl icke tvinga mig att förneka, det beaktansvärda skäl äro anförda för den förändring, kyrkomötet härutinnan vidtagit.

Man kan nemligen icke neka till, att de, som söka inträde i presterståndet skulle komma i en betydligt mera ofördelaktig ställning

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

i afseende å befordran än statens öfriga tjänstemän, om de icke efter en lång och oförvitlig tjänstgöring kunde vara någorlunda säkra om befordran, åtminstone till den lägsta graden af presterliga tjänster. Det kan dessutom icke läggas så stor vikt vid tillsättande af dessa komministraturer och kapellpredikantsbefattningar, som vid tillsättandet af kyrkoherdar, enär en kyrkoherde alltid har en viss uppsigt öfver komministrarnes verksamhet.

Den andra förändring, som Utskottet önskat vidtaga, är att få bort det tillägg, som af kyrkomötet gjordes i den Kongl. propositionen, att nemligen för det fall, att i konsistoriella gäll församlingen kallade fjerde profpredikant, med tillsättningen skulle förfaras, på sätt för regala pastorat vore stadgad. För detta tillägg har kyrkomötet anfört det principiellt rigtiga skälet att, då i öfrigt tillsättandet af tjänster inom svenska kyrkan antagits böra framgå af en samverkan emellan församlingarne och den kyrkliga styrelsen, det skulle innebära en afvikelse från den grundsats, om i konsistoriella gäll församlingen skulle ega att ensam utse sin kyrkoherde utan någon så beskaffad kontroll från kyrkostyrelsens sida, som eljest anses nödig. Emellertid yttrar nu Utskottet, att genom antagandet af detta tillägg rättigheten att kalla fjerde profpredikant skulle blifva helt och hållet illusorisk, enär det icke vore antagligt, att församlingen skulle vilja utöfva denna kallelserätt, då det icke kunde ske utan på bekostnad af deras utnämningrätt. För min del tror jag visserligen, att kallande af fjerde profpredikant icke så ofta skulle anses erforderligt, om domkapitlen finge till åliggande att på förslaget uppföra de mest förtjente och skicklige af de sökande, som anmält sig. Men om i ett eller annat fall, vare sig till följd af brist på sökande eller af annan orsak, församlingen icke skulle finna sig tillfredsställd med någondera af de tre på förslaget uppförde, så vill jag icke tro, att förtroendet till regeringen inom landet är så sjunket, att man anser sig hafva anledning befara, att regeringen utan fullt giltiga skäl skulle lemna utan afseende en framställning, deri en församling uttalade sin önskan att till själasörjare erhålla en prestman, som åtnjöt församlingens mera odelade förtroende. I allt fall har icke församlingen för närvarande, hvarken i fråga om komministraturer eller konsistoriella kyrkoherdebeställningar, rättighet att kalla fjerde profpredikant, och genom antagandet af Kongl. Maj:ts förslag förloras sålunda ingenting, om också den vinst den skulle komma att göra icke blefve så synnerligen betydande.

Inom Utskottet har vidare af åtskilliga reservanter påyrkats ännu ytterligare några förändringar i Kongl. Maj:ts förslag, dem emellertid Utskottets majoritet icke velat biträda. Dessa förändringar afse utslutande röstgrunden vid prestval. I afseende härå har emot det Kongl. förslaget anmärkts, dels att rösträtten för beskattningsföremål, som icke utgöras af fastighet, blifvit nedsatt till en femtedel af det fyrktal, hvarefter de eljest åtnjuta rösträtt å kyrkostämman. Äfven jag finner denna begränsning vara väl stark, men jag kan dock därför icke gå så långt som reservanterne eller derhän att anse, att, derföre att de nykomna röstberättigade icke kunna erhålla fullt lika

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

stor rösträtt som de gamla, den rösträtt, som enligt förslaget skulle tillkomma dem, vore af noll och intet värde. Dessutom tillåter jag mig fästa uppmärksamheten derpå, att i ett fall är denna utsträckt rösträtt af mycket stor betydelse, nemligen just i fråga om kallande af fjerde profpredikant, ty i sådana frågor våga allas röster lika, så att hvar och en af de nykomna har lika mycket att säga som den störste godsegare eller hvilken annan som helst församlingsmedlem.

Man har äfven anmärkt, att den begränsning i rösträtten, som enligt förslaget skulle ega rum för samtliga öfriga beskattningsföremål, äfven bort utsträckas till fastigheter, för att undvika den röstöfvervigt, som för närvarande utöfvas af vissa större godsegare. Men i afseende härå gäller detsamma som rörande den förra anmärkningen. För närvarande finnes visserligen ingen begränsning i anmärkta afseendet, och man torde utan fara för att misstaga sig kunna antaga, att genom förslagens godkännande denna röstöfvervigt skulle blifva åtminstone i någon mån begränsad.

För närvarandet är det nemligen medgifvet för en jordegare att vid utarrendering af sin jord förbehålla sig rösträtt vid prestval, men sådant får icke ega rum, då den i kyrkostämman vanliga röstgrunden följes; och i allmänhet kan man väl antaga, att hvarje större jordegare har någon del af sitt gods utarrenderadt, så att en del af den derpå grundade rösträtt icke kan af honom utöfvas. Dessutom kommer de stora jordegarnes röstöfvervigt att i någon mån motvägas jemväl deraf, att antalet af röstberättigade blefve större än nu. För min egen del skulle jag icke hafva något emot att biträda reservanternes förslag, vare sig Herr Ribbings, Herr Anders Perssons eller Herr Jonssons, och jag anser dessa förslag innebära förbättringar. Men den omständighet, att dessa förbättringar icke nu kunna komma till stånd, kan icke för mig utgöra tillräcklig anledning att skjuta ifrån mig äfven sådana förbättringar, hvilka det redan nu är möjligt att ernå. Och det vill synas mig, att man icke kan så förfara, utan att ställa sig på grunden af att fordra allt eller intet. Ett sådant handlingssätt kan väl vara hvar och en enskild obetaget, då det endast är fråga om hans egen rätt och hans eget intresse, men vida betänkligare är det, då det gäller andras, och här gäller det församlingen och svenska folket.

Kyrkomötet har genom antagandet af detta förslag från sin mera klerikala ståndpunkt gjort så stora eftergifter, att de synas vara väl värda något tillmötesgående äfven från lekmännens sida, och det är visserligen icke minst uti kyrkliga frågor, som lagstiftningen bör framgå med varsamhet och saktmod. Jag hemställer, att Kammaren måtte antaga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Thomasson, hvilken, enligt anteckning å utlåtandet, jemte Herrar *Sjöbring*, *Lindgren*, Grefve *Mörner* och *Torpadié* inom Utskottet tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts förslag i oförändradt skick, erhöi derpå ordet och anförde: Jag kan gerna säga, att ingen enda af Lag-Utskottets ledamöter varit belåten med hvarje bestämmelse i det nu föredragna förslaget. Nästan hvar och en af dem har haft något att anmärka mot ett eller annat af de stadganden, det inne-

håller. Men på den sida inom Utskottet, till hvilken jag hörde, har man funnit, att förslaget, i helt och stort taget, betecknar ett verkligt framsteg och att dess förtjenster vida öfverväga dess brister. Vid sådant förhållande och då vi väl visste, att hvarje förändring i förslaget skulle föranleda dess fall och följaktligen ett uppskof af den så länge efterlängtdade reformen till en obestämd framtid, hafva vi icke tvekat att förorda antagandet äfven af sådana bestämmelser, som bjödo emot. Förslaget är som bekant föranledt af 1868 års kyrkomöte och ursprungligen utarbetadt af kyrkolagskomitén, hvars sammansättning är en borgen för att arbetet är med största grundlighet och omsorg utfördt. Det har vidare genomgått en mycket skarp och grundlig granskning inom Högsta Domstolen. Det är slutligen pröfvadt af sislidets års kyrkomöte, först af dess kyrkolags-utskott och sedan af mötet sjelft. Ett lagstiftningsarbete, på hvilket är nedlagdt så mycken möda och som är så allsidigt bedömdt, kastar man icke bort utan moget besinnande, i synnerhet då det gäller en så länge eftersträfvad och af behovet påkallad förändring i bestående förhållanden.

Hvad beträffar den nu föredragna 27 §, har jag så mycket hellre kunnat följa min nu antydda uppfattning, som jag anser de skäl, hvilka tala för antagandet af Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, vida bättre än dem, som äro anförda för Utskottets ändringsförslag. Det är, såsom af Hans Excellens Herr Statsministern nyss påpekats, tvenne punkter, hvori Utskottet föreslagit förändring, nemligen dels i fråga om den af Kongl. Maj:t föreslagna rättigheten för konsistoriella gäll att kalla fjerde profpredikant, hvilken rättighet Utskottet ansett böra utsträckas äfven till komministraturer och kapellpredikanttjenster, dels ock beträffande den af Kongl. Maj:t såsom vilkor för rättigheten att i konsistoriella gäll kalla fjerde profpredikant uppställda bestämmelse, att de pastorat, hvilka komme att begagna sig af denna rättighet, skulle i afseende å tillsättningen behandlas så som om regala pastorat är stadgad, hvilket vilkor Utskottet deremot ansett böra bortfalla. Hvad nu beträffar den första af dessa utaf Utskottet föreslagna förändringar, har Utskottet sagt, att presten är till för församlingens skull och icke församlingen för prestens. Detta är ju visserligen mycket riktigt. Men är det så, att presten är till för församlingens skull, bör han väl ock vara betättigad att för sitt åt församlingen egnade arbete kunna påräkna nödig utkomst. Utskottet yttrar vidare på något ställe i sitt betänkande, att en prestman bör vara underkastad samma osäkerhet beträffande befordran som öfrige embetsmän. Men förhållandet är icke lika; andra embetsmän, som sköta sina befattningar på ett oförvitligt sätt, kunna vara öfvertygade om att de skola vinna befordran, emedan deras förtjenster prövas af sakkunniga myndigheter och efter objektiva grunder, då deremot presten är underkastad menighetens dom, som kan vara mer eller mindre subjektiv allt efter de stämningar och strömningar, som för tillfället äro rådande. Hvad beträffar det af Kongl. Maj:t vid rättigheten för de konsistoriella gällen att kalla fjerde profpredikant fästade vilkoret

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)*

*Än, ände
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

finner jag detsamma vara synnerligen befogadt. Hvar och en, åtminstone hvar och en som står på statskyrklig grund, måste erkänna, att valet af prest bör framgå såsom resultat af en samverkan emellan församlingen och kyrkostyrelsen. En sådan samverkan skulle tydligen icke komma till stånd, om Utskottets förslag antoges, utan skulle då församlingen blifva den ensam tillsättande. Jag skall också be att få fästa uppmärksamheten derpå, att 1868 års kyrkomöte med den skrifvelse, som föranledde utarbetandet af ifrågavarande förslag, afsåg, att likställighet skulle åstadkommas mellan de särskilda lagen af pastorat, mellan de regala och de konsistoriella. Men en sådan likställighet skulle icke heller komma till stånd genom antagandet af Utskottets förslag. Ty, sedt ensidigt ur församlingens synpunkt, skulle de konsistoriella pastoraten erhålla en fördelaktigare ställning än de regala, emedan de förra skulle få rättighet att både kalla och välja sina prester, under det att de regala pastoraten endast ega att kalla, men utnämningrätten tillkommer Konungen. Jag erinrar vidare derom, att antagandet af Kongl. Maj:ts förslag oförändradt icke skulle i praktiskt afseende för församlingarne medföra ringaste men. Ty då förslaget innehåller, att domkapitel ej må till presterlig tjänst utnämna eller på förslag dertill uppföra annan än den, som pröfvas ega den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjänstens nöjaktiga bestridande erfordras, så skulle det säkerligen sällan komma att inträffa, att församlingarne begagnade sig af rättigheten att kalla fjerde profpredikant. Den anledning dertill, som hittills förefunnits, då nemligen gamla, orkeslösa prester uppförts på förslag, komme ju att förfalla. Och om någon gång församlingarne skulle hädanefter vilja begagna sig af denna rättighet och om därför erforderlig röstpluralitet kunde uppnås, så kan man vara fullt öfvertygad, så väl att Kongl. Maj:t skulle i de flesta fall gå församlingarnes önsknings till mötes, som äfven att, om Kongl. Maj:t någon gång utnämnde annan än församlingen begärt, sådant skulle ske i församlingens välförstådda intresse och till dess båtnad. Jag kan nu visserligen förstå, att man kan hafva olika meningar angående befogenheten af de ändringar. Lag-Utskottet vidtagit i regeringens förslag; men jag vågar föreställa mig, att ingen af Kammarens ledamöter skall finna dessa förändringar af sådan vigt, att han för deras vinnande vill sätta hela reformen på spel. Jag anhåller om afslag å Utskottets betänkande i dess nu föredragna del och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr A. Persson: Om med föreliggande förslag kunde vinnas de stora fördelar, som blifvit antydda af Hans Excellens Herr Statsministern och Herr Thomasson, skulle jag möjligen kunna vara med om att godkänna detsamma. Men hittills har jag icke blifvit öfvertygad om dessa fördelar; och då jag nu förklarar mig icke kunna bifalla kongl Maj:ts förslag, ber jag att få angifva de skäl, som dervid äro för mig bestämmande.

Först och främst förefaller det mig underligt, att man vid utarbetandet af ett nytt förslag angående presterliga befordringar icke borttagit hittills gällande stadganden angående indigenatsrätten. Jag

förstår icke, hvarföre det skall vara svårare för en presterlig öfverstyrelse än för andra styrelser inom förvaltningen att förskaffa sig erforderlig kännedom angående de tjenstsökande. Vi veta, att Stockholms stad i detta fall bildar ett undantag. Men om Stockholms stads konsistorium kan uppräta förslagsrum för tillsättande af presterliga tjänster inom hufvudstaden, hvilka tjänster kunna sökas af hvilken prestman som helst inom hela riket, så borde efter min uppfattning den uppgiften icke falla sig svårare för stiftsstyrelserna. Och hvad beträffar den anmärkningen, att landets stora utsträckning skulle medföra svårighet för stiftsstyrelserna att förskaffa sig kännedom om aflägsset boende sökande till presterlig befattning inom stiftet, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att samma svårighet redan under nuvarande förhållanden förefinnes, i det nemligen vissa stift inom riket hafva den utsträckning, att deras områden motsvara två eller tre af de mindre stiftet. Jag skulle således hafva önskat, att indigenatsrätten helt och hållet borttagits ur det nya lagförslaget; och jag har ständigt förfäktat den åsigten vid alla tillfällen, då frågan derom varit på tal. Men jag har icke i afseende å denna punkt ansett nödigt att reservera mig, då det tillföre icke lyckats att ens i denna Kammare genomdrifva denna min åsigt.

Ett annat skäl för mig att yrka att afslag å den Kongl. propositionen hemtar jag från dess bestämmelser i fråga om rösträtten vid prestval. 1868 års kyrkomöte har godkänt den principen, att församlingarne borde få utöfva större inflytande vid prestval, än hittills varit fallet. Men det synes mig, som om den utsträckning, man i detta afseende velat medgifva församlingarne, vore mera skenbar än verklig. Så t. ex. skulle, i följd af stadgandet i § 26, der man inskränkt rösträtten för icke fastighetsegare till en femtedel af röstetalet, en bevillningsgifvare, uppskattad till 400 kronors inkomst, endast erhålla — 2 röster, och hvad inflytande sådana församlingsmedlemmar skulle komma att utöfva vid prestval blefve otvifvelaktigt af ingen betydighet, och enligt min åsigt skulle denna deras rätt till deltagande i valet på långt när icke uppvägas af det missnöje, som inom församlingarne i följd af detta stadgande ganska säkert uppstode. I afseende på rösträtten för öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att man visserligen begränsat densamma till en femtiondedel af församlingens hela röstetal, men att denna begränsning omfattar icke fast egendom utan så kallade öfriga beskattningsföremål.

Man har enligt mitt förmenande skapat ett slags nya privilegier och — såsom Landshöfding Bergström vid kyrkomötet uttryckte sig — "privilegier af allra sämsta sort" derigenom att man icke begränsat rösträtten för annan fastighet, då det nemligen icke kan förnekas att kommuner finnas i vårt land, som hafva högre röstantal för annan fast egendom än för den i mantal satta jorden. Man skulle under sådana förhållanden öfverflytta rösträtten från dem, som nu ega den och som betala presternas aflöning — ty vi må ej glömma, att den verkställda regleringen af deras inkomster gäller för en tid af 50 år — till dem, som förut icke egt den och icke betala i regeln mera än "öfriga beskattningsföremål." Jag hemställer, om man bör antaga ett

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

förslag, som leder till sådana konsekvenser. Och man kan icke säga, att dessa fastigheter äro fasta egendomar i vanlig bemärkelse, ty vore så förhållandet, skulle jag ändå möjligen kunna biträda förslaget; enär man då hade någon borgen för att åtskilliga personer komme att stanna kvar på dessa fasta egendomar, och derigenom kunde de möjligen utöfva ett moraliskt tryck på dem, som skulle välja prest. Men det kan lätt hända, att en fabriksanläggning med öfvervägande röstantal i kommunen ena året nära nog ensam tillsätter prest; och året derefter finnes kanske icke den så kallade fasta egendomen. Jag tror således att man icke kan säga, att den egendomen är af mera fast slag än hvilket annat beskattningsföremål som helst.

En annan sak, som jag icke kan gilla i det Kongl. förslaget, är den skilnad, som vid tillsättande af presterliga tjänster göres mellan stad och land. I afseende å bestämmelserna angående rösträtten vid val af prest på landet fordras icke allenast Kamrarnes sammanstående beslut, utan äfven Konungens bifall och kyrkomötets samtycke, under det man för städerna upprättat rösträtt endast på grund af kyrkostämmans framställning och den ena statsmaktens bifall. Jag erkänner, att man i fråga om städerna måste göra afseende på en del privilegier; och jag kunde möjligen varit med om förslaget, derest man inskränkt sig till de privilegier, som *nu* gälla, men att för hvilken stad som helst, endast på grund deraf att kyrkostämman gör framställning och Kongl. Maj:t behagar bifalla, skapa en annan röstgrund än den, som gäller för landet, finner jag obilligt. Äfven om man måste låta sig nöja med bestående stadganden så länge de gamla bestämmelserna gälla, bör man, enligt min mening, vid utarbetande af nya föreskrifter sorgfälligt undvika olikheter i stadganden mellan stad och land och icke till de många vi, ty värr! i detta fall redan ega, lägga ännu flera.

I afseende på rätten att kalla fjerde profpredikant har af den senaste ärade talaren anmärkts, att man vid 1868 års kyrkomöte fordrade likställighet för konsistoriella och regala gäll. Det är alldeles riktigt, men aldrig tror jag, att meningen dermed var, att man skulle beröfva de konsistoriella gällan den rätt, som de nu hafva. I det fallet kan man nog hafva olika uppfattning. Min åsigt är dock, att, då man velat medgifva de konsistoriella gällan rätt att kalla fjerde profpredikant, meningen ej kan vara att samtidigt beröfva dem sin utnämningssrätt, ty det vore ju att gifva med den ena handen och taga med den andra.

Jag kan icke heller underlåta att anmärka en annan omständighet i afseende på sjelfva behandlingen af föreliggande lagförslag.

Vår Regeringsform känner, så vidt jag vet, blott två statsmakter: Konung och Riksdag. 49 § i Regeringsformen stadgar uttryckligen, att Riksdagen öfvertager den rätt, som förut innehades af rikets ständer, och § 87 Regeringsformen säger, att Riksdagen eger gemensamt med Konungen stifta, förändra eller upphäfva kyrkolag; dock att dervid erfordras samtycke jemväl af allmänt kyrkomöte. Grundlagens tydliga bud tyckes sålunda vara, att Konung och Riksdag besluta, men att det erfordras Kyrkomötets samtycke. Men här kan

man säga att rollerna äro ombytta. Man har vändt saken så, att Kyrkomötet och Kongl. Maj:t först beslutit och nu erfordras endast Riksdagens samtycke. Jag gillar icke en sådan uppfattning och tror icke, att Andra Kammarens ledamöter hafva lust att ställa sig under kyrkomötet i afseende på rättigheten att stifta eller förändra kyrkolag.

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern har sagt, att, om icke Andra Kammaren nu lemnar sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, så skall frågan för denna gång falla, och han har dervid påpekat de stora fördelar förslaget innehåller. Ja, jag är icke likgiltig för frågans lösning; men då förslaget efter min tanke innefattar sådana stadganden, som jag för min del icke kunnat godkänna, måste jag, äfven med äfventyr att frågan för denna gång skall falla, motsätta mig densamma lösning på sätt Kongl. Maj:t hemställt. Jag har mer än en gång framställt för mig den frågan: hvilka äro förslagets fördelar, och hvaruti skulle förlusten af att frågan nu förfölle ligga? Och jag har vid en ganska noggrann pröning, efter min förmåga och mina krafter, funnit att förslaget icke hade någon annan fördel än upphäfvandet af klass-skilnaden mellan pastoraten. Detta är onekligen en fördel, jag erkänner det. Men jag vill dock icke, att man nu skall gå tillbaka från hvad 1868 års kyrkomöte i detta afseende beslutat, och föreliggande förslag är ovilkorligen en försämring af detta beslut.

Under sådana omständigheter kan jag icke biträda den Kongl. propositionen sådan den nu föreligger, och hvad särskildt den nu föredragna punkten vidkommer, yrkar jag bifall till Utskottets förslag.

Herr Lyth: Dels såsom ledamot af det senaste kyrkomötet och dels i min egenskap af numera *befordrad* prestman och såsom sådan mera själfständig i afseende å bedömande af föreliggande fråga, ber jag att angående densamma få uttala några ord.

Af det sätt, hvarpå denna fråga afhandlats på kyrkomötet, samt af de vid Utskottets betänkande fogade reservationer har jag kommit att tänka på det gamla ordspråket: "det bästa är ofta en fiende till det goda". Så också här. Man vill skjuta undan det goda, som erbjudes och som man kan vinna, för ett bättre, äfven om detta är så aflägsset att det måhända aldrig kan nås. Och om vi nu fråga: hvad är detta bästa, så blir det ganska svårt att säga *hvad* det är, eller om vi någonsin kunna blifva derom eniga. Vi ha flere reservanter mot Utskottets föreliggande betänkande, men någon enighet dem emellan förefinnes icke.

Hvad nu Kongl. Maj:ts förslag angår, vågar jag i motsats mot den senaste talaren påstå, att detta äfven hvad de särskilda bestämmelserna vidkommer medför så stora fördelar, att vi böra med tacksamhet mottaga detsamma, synnerligast som det eljest kan dröja ganska länge, innan ett sådant förslag, om det nu förkastas, återkommer. Jag vill dock å andra sidan medgifva, att förslaget äfven har sina brister, och i detta afseende vill jag instämma med den ärade talaren på skånebänken derutinnan, att jag för min del skulle ansett önskligt, om förslaget jemväl gått ut på upphäfvandet af denna föräldrade medel-

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

tidsinstitution, som man kallar *jus indigenatus*. Jag vill äfven medgifva, att rösträtten efter 26 § icke är sådan som den borde vara, men denna § medför dock en bestämd fördel mot hvad i detta afseende nu är gällande lag.

Hvad jag deremot icke kan gå in på, det är samma talares påstående, att förslaget skulle, om det antages, beröfva de konsistoriella gällan den rätt de nu hafva att välja mellan de 3 å förslaget uppförda prestmännen. Nej, visst icke. De bibehållas vid denna rätt oförkränkt och erhålla dessutom rättighet derutöfver, nemligen att kalla fjerde profpredikant, om de så vilja. Jag tror således icke, att förslaget kränker grundlagens föreskrift i 30 § Regeringsformen, att de konsistoriella gällan skola vid deras valrätt bibehållas.

Vidare vill jag nämna, att det blir ett svårt ansvar, som denna Kammare åsamkar sig, om den afslår föreliggande förslag, ty då kommer den ensam att bära skulden för att denna för kyrkan så viktiga frågas afgörande undanskjutes kanske till en långt aflägsen framtid. Och vi borde så mycket mindre hafva skäl härtill, som de i 26 § förekommande olägenheter och brister ganska lätt kunna vid nästa kyrkomöte blifva undanröjda. Deremot är det svårare att erhålla någon ändring uti 27 §, hvilken derföre bör bifallas enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Jag har velat uttala dessa mina åsikter och hemställer nu till Kammarens behjertande, att Kammaren ville, i likhet med Medkammaren, antaga Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Grefve Sparre: Under den tid af 35 år, som jag deltagit i Riksdagens förhandlingar, har jag så ofta hört frågan om erforderliga förändringar i de presterliga befordringslagarne vara föremål för Riksdagens uppmärksamhet, att det icke kunde vara utan en viss glädje, som jag såg, att förhoppningar förefinnas derom, att de i sådant hänseende länge närda önskingarne nu äro nära deran att blifva förverkligade.

Under tjugu års tid har jag derjemte, i min egenskap af landshöfding i ett af rikets större län, tagit temligen noga del af hvad som äfven inom ifrågavarande område passerat, och då, såsom herrarne torde veta, man — måhända icke utan skäl — beskyller mig för att lägga min näsa uti allt, har jag icke kunnat förblifva främmande för de olägenheter, som der förefinnas i förevarande hänseende. Slutligen har jag, såsom jordegare inom icke mindre än fyra församlingar och såsom varande sjelf bosatt i den femte, utöfvat rösträtt och dervid kommit till en sådan erfarenhet om behovet af en förändring till det bättre i hithörande förhållanden, att jag icke kan föreställa mig, att denna Kammare skulle, då frågan derom nu är så nära sin lösning, genom ett afslag fördröja förverkligandet af detta länge eftersträfvade önskningsmål.

Här, mine herrar, gäller den gamla och erkända sanningen, att, om man vill genomföra en reform, så skall man taga små steg; derigenom kommer man säkrare till målet, än om man på en gång gapar efter för mycket.

Om herrarne besinna att, derest en förändring uti nu ifråga-

sätta riktning skall ega rum, erfordras därför icke allenast, att vi samtliga här församlade 204 ledamöter af denna Kammare äro enige, utan äfven enighet bland Första Kammarens 130 ledamöter — något, som dock icke är så lätt att åstadkomma i en representantförsamling, emellan hvars begge afdelningar, såsom herrarne veta, olika meningar temligen ofta vilja göra sig gällande. Vidare erfordras därför Kongl. Maj:ts godkännande och bifall af kyrkomötet — förutan hvilket senare vi ju icke kunna komma någon väg — detta kyrkomöte, säger jag, om hvars konservativa tänkesätt herrarne kunna förvissa sig genom att studera den bok, som här blifvit utdelad angående senast församlade kyrkomötes förhandlingar, särskildt hvad angår föreliggande frågor. Det är visserligen sant, att i afseende på kyrkliga frågor man, om någonsin, bör vara konservativ; men nog sen I, mine herrar, att kyrkomötet också är det med besked; och då, såsom jag nyss nämnde, dessa frågor för sin lösning erfordra fyra auktoriteters samstämmiga bifall, och bland dem kyrkomötets, så bör denna Kammare ganska noga betänka sig, innan den, genom att afslå det af de tre andra auktoriteterna redan godkända förslaget, undanskjuter deras afgörande till en obestämd framtid. Först hafva vi nemligen att vänta fem år, innan de kunna göras till föremål för näst sammanträdande kyrkomötes behandling, och jag vågar med min kännedom om föregående kyrkomötens förhandlingar hysa ganska ringa förhoppningar om, att detta kyrkomöte skall komma att gå längre, än man senast kommit, då, som man ser, det endast var genom omröstning och dertill med ganska ringa majoritet, som man kommit till nu föreliggande resultat.

Jag föreställer mig, att denna Kammare har en så bitter erfarenhet af det skadliga och onyttiga uti att begära allt på en gång, i stället för att nöja sig med hvad som för tillfället erbjudes, att Kammarerna deraf skall låta sig varna med afseende på förevarande fall.

Det finnes tvenne frågor, som i detta hänseende ligga temligen nära, nemligen de, som angå indelningsverkets upphäfvande och grundskatternas lättande. Om vi för åtta år sedan antagit det förslag, som i sådant afseende då gjordes, hvilken ofantlig lättnad skulle icke i närvarande stund rust- och rothållarne haft? Och om det sedermera, för två år tillbaka, i samma syfte framlagda förslag blifvit godkänt, så skulle vi nu deraf funnit oss väl, i stället för att, med nuvarande utsigter i finansiellt afseende, vi hafva att befara, att denna fråga icke så snart kan åter föreläggas Riksdagens pröfning och genomföras.

Vaktom oss därför, mine herrar, för det orådet att, i förhoppning att vinna allt, skjuta tillbaka det för handen varande förslaget, som innebär obestridliga fördelar.

Jag vill nemligen i motsats mot talaren på skånebänken, hvilken påstod, att förslaget i fråga icke innebure en förbättring utan snarare ett tillbakagående, fråga om verkligen någon på allvar kan framställa ett sådant påstående. Åtminstone torde man icke behöfva befara att få höra sådana yttranden från dem, som hafva någon kännedom om ännu gällande författningen af 1786. Denna tillkom nemli-

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

gen på en tid, då det byråkratiska elementet i landet var så förherrsande, att hufvudsakligt afseende fästes vid befordringsväsendet, i afseende på hvilket man inlät sig på de mest minutiösa detaljer. Då för närvarande man äfventyrar att på förslag till tredje klassens pastorat få tre utlefvade gubbar uppförda och mellan hvilka man är nödsakad att välja, så vill jag, då man kan påstå, att detta sätt att upprätta förslag har företråde framför föreslagna bestämmelsen i 9 §, der endast de sökandes skicklighet och förtjenst skall mätas, för min del förklara, att jag anser ett sådant påstående obegripligt. Den, som, likasom jag, vid mer än ett tillfälle varit försatt i den ställning att nödgas välja mellan tre på förslag uppförda personer, utan att kunna med skäl lemna sin röst åt någondera af dem, den kan icke heller, med allvar påstå, att föreliggande förslag icke innebär en förbättring eller vinst.

Man kunde vinna mera, det är möjligt; det är tänkbart, att man i en aflägsen framtid skulle kunna vinna ett steg till. Men hafva vi icke samma förhoppning, att, om vi nu taga hvad som erbjudes, vi skola vinna detta nästa gång, och om vi läsa förhandlingarne vid kyrkomötet, skola vi, mine herrar, finna, att mer än en der uttalat betänkligheter att godkänna detta lagförslag, därför att det befarades, att man skulle nästa gång komma med ett förslag om än längre gående förändringar. Ja, äfven jag tror, att så skall ske. Det är på detta sätt man i ett så lugnt och fredligt samhälle som vårt skall framgå. Man framgår gradvis, men man gör icke gerna några skutt.

Jag vill således icke tro, att någon, som intresserar sig för den högst viktiga frågan att få de presterliga befordringslagarne ändamålsenligt ordnade, kan neka, att en förbättring i detta afseende nu erbjudes.

Sedan jag nu således först berört frågan om behovet af en förändring och svårigheten att åstadkomma en annan förändring än den erbjudna, må det tillåtas mig att med några ord bemöta de invändningar mot förslaget, som af den aktade talaren på skånebanken blifvit framställda. Han invände först, att rösträtten är för begränsad; vi skola begära mera. Till en början, mine herrar, ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att vid sådana frågor, der det gäller hvad man på ett politisk område skall göra, man måste ock noga betänka dessa fordringar. Man måste vakta sig för att ställa sig allt för mycket på principens område, såsom en talare yttrade sig vid tal om vatten och bröd-straffet. Principer äro mycket bra att hafva, och jag tillstår, att så länge jag såsom kandidat i katedern försvarade mina teser, körde jag med principer duktiga tag. Då jag sedermera såsom domare hade att afgöra rätt eller orätt, höll jag mig också uteslutande till principer, ty der mer än någonsin gäller ordspråket: "fiat justitia et pereat mundus", men i politiken, om jag der för mycket håller på principer, kommer jag ingen väg. Det är der icke fråga om att få en princip erkänd, utan att vi tvåhundra människor och Kammaren här bredvid med etthundratrettio finna med sitt intresse samt allmänt väl och klokhet förenligt att antaga en sak, och då fruktar jag att vi få gifva efter något litet på principerna, blott vi få något så när

hvad vi vilja. Jag vill i detta afseende blott åberopa såsom exempel den man, som i vårt århundrade utöfvat det största inflytande på Europas öden. Man har sagt till honom: "för en tid sedan var ni frihandlare, nu är ni protektionist"; hvarpå han svarat: "det var Delbrück, som var frihandlare; jag följde då honom, emedan jag behöfde Österrike. Omständigheterna voro då sådana, men nu äro omständigheterna andra, och jag har modifierat mina åsigtter." Jag fruktar, att i politiken nakna principer icke hjälpa, utan att man får se till, huru man kan åstadkomma majoritet. Hvad som under nuvarande förhållanden kan vinnas, utgör åtminstone någon förbättring, mot hvad som för närvarande är gällande, och då tror jag klokheten bjuder att mottaga, hvad man kan få.

För att således nu tala om det första ämne, som den ärade representanten från Skåne behandlade, — rösträtten — så låtom oss tillse hvilka förändrade principer ifrågasättas. Om jag vill kasta öfver ända en princip och taga en annan, borde de som yrka derpå åtminstone vara enige, om hvilken man skall välja. Bland reservanterne förorda några personlighetsprincipen, andra en förstärkt personlighetsprincip, andra åter skattegrunden och andra en graderad röstskala. När desse herrar, som vilja afvika från det närvarande, således icke kunna förena sig om ett förslag, huru skall det då kunna lyckas att om ett förslag ena oss alla här, Första Kammaren, Kongl. Maj:t och Kyrkomötet. Är det icke då klokare att fasthålla vid det nu erbjudna och att sedan deri vidtaga de modifikationer, som kunna finnas behöfliga?

Den ärade representanten från Skåne sade, att enligt förslaget jordegarna skulle få för stort inflytande. Ja, mine herrar, det är ju denna fråga vi städse diskutera, då tal blifver om den kommunala rösträtten; och blifver grunden för denna rösträtt en gång ändrad, blifver väl ock grunden för rösträtten vid kyrkostämma och dermed äfven vid prestval ändrad; men tills detta sker, är väl klokare att taga hvad nu bjudes.

Man vinner dermed åtminstone det, att valrätten utsträcker till flera kategorier af församlingsmedlemmar, som nu sakna sådan rätt, såsom fabriksidkare och dem, som hafva inkomst af kapital eller arbete. För att nu i denna fråga om bekämpande af jordegarnes alltför stora rösträtt tala riktigt praktiskt, vill jag nämna, hurusom jag sjelf, ehuru stor jordegare och i en församling till och med, på ett par hemman när, egande socknens hela fasta egendom, dock icke vid prestval inom denna socken fått utöfva någon rösträtt af det skäl, att jag hade all egendom utarrenderad och arrendatorerne sålunda fingo utöfva rösträtten. Jag tror också, att detta i allmänhet är eller skall blifva förhållandet med de stora jordkomplexerna, att nemligen dessas egare icke sjelfva bruka, utan på arrende upplåta åtminstone en del af jorden; ty stora jordkomplexer kunna icke i en hand väl skötas. Derigenom att de stora jordegarna sålunda finna med sin fördel förenligt att dela sin jord och upplåta en del deraf till arrendatorer, tror jag således, att deras rösträtt kommer att allt mera och mera begränsas och vådan för deras supremati således förminsкас.

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Men om man än låte leda sig af öfvervägande fruktan för jordegarnes öfvervigt, vore det väl ändock äfven ur denna synpunkt bättre att släppa in nya element, som mot denna jordegarnes makt kunde bilda en motvigt. Det måste väl anses som en otvifvelaktig förmån att mot jordegarnes nuvarande öfvervägande röstetal erhålla flera nya röster. Man säger, att man genom förslaget väl inskränkt fabriksidkarnes rösträtt, men icke jordegarnes. Men följom då mitt förslag att gå framåt med små steg. Låtom oss med jordegarnes tillhjälp slå fabriksidkarne för att sedan med desses tillhjälp slå oss jordegare. Det är ett praktiskt sätt; men icke är det praktiskt att neka till en förbättring, derföre att man önskar mera. Jag kan icke föreställa mig annat, än att genom antagande af detta förslag vinnes äfven i nu ifrågavarande hänseende en förbättring mot hvad nu är; ty genom att nu ett steg tages till inskränkning i några valberättigades öfvervigt vid valet, skall sedermera denna inskränkning äfven leda till inskränkning i de öfriges valrätt och sålunda leda till det mål, vi eftersträfvä, eller en inskränkning i de stora jordegarnes alltför stora supremati.

Detta var den ena invändningen, som af den ärade talaren gjordes mot förslaget. Den andra invändningen var, att medgifvandet för konsistoriella gäll att kalla fjerde profpredikant komme att för församlingen medföra en mycket större olägenhet, nemligen den, att i så fall presten komme att af Kongl. Maj:t tillsättas, d. v. s. att gället betraktades som regalt. Men, mine herrar, man kan väl icke med skäl yrka, att samma myndighet uppgör förslag och nämner till tjänsten; detta vore något så alldeles ovanligt och eget, att jag icke ens förr hört talas derom. Ty har den, som uppsätter förslag, äfven rätt att utnämna, då är det så godt att låta honom genast nämna; förslaget är då endast en onödig omväg. Jag tror dessutom, att, sedan lagens föreskrifter till ledning för konsistorierna vid förslags upprättande blifvit så förändrade, som i 9 § föreslås, skall det icke så ofta inträffa, att kallande af fjerde profpredikant blifver behöfligt. Men önskar församlingen att kalla fjerde profpredikant, finner den sig icke nöjd med någon af de tre, som å förslaget uppförts, då är det ju en förmån för församlingen att få begagna sig af en sådan förmånsrätt, äfven om den dermed äfventyrar, att Kongl. Maj:t nämner en annan; ty då är det ju ändock alltid en chance att i stället för någon af de tre å förslaget uppförda få en annan och bättre. Man kan häremot säga, att Kongl. Maj:t dervid kan underlåta att fästa något afseende vid församlingens val. Min erfarenhet har likväl under en lång tid, hvarunder jag med uppmärksamhet följt dessa befordringar, varit den, att Kongl. Maj:t endast sällan och icke utan högst giltiga skäl frångår församlingens val; och att i de flesta fall, när en lämplig och behörig person blifvit med stor pluralitet af församlingen utsedd, han ock af Kongl. Maj:t nämnes. Och männe vi icke, med det inflytande de folkliga elementen utöfva och med den benägenhet regeringen ådagalagt att gå folkets önskingar till mötes, kunna med temligen stor visshet förutsätta, att någon reaktion härutinnan icke kommer att försiggå, utan snarare, att tillmötesgåendet blifver större än

hittills. Jag tror således, att församlingen icke mycket äfventyrar, att Kongl. Maj:t skall gå från ett förslag, som tillkommit med någorlunda stor röstpluralitet.

En annan invändning, som mot förslaget blifvit framställd, är, att rättigheten att kalla fjerde profpredikant icke medgifvits jemväl med afseende på komministrar. Ja, det är sant, man kan göra denna invändning. Men åtgärden att inskränka rätten att kalla fjerde profpredikant till kyrkoherdar, låter verkligen försvara sig, om man ser på andra embetsgrader i samhället. Militärerne till exempel avancera enbart efter ålder ända till kaptener; endast i de högre graderna plockar man ut dem man vill vidare befordra. I våra embetsverk följes i allmänhet samma grundsats; — och hvarför? Jo, därför att den unge mannens egenskaper, hans ihärdighet, hans ståndaktighet i arbete icke kunna så lätt bedömas, och det är först efter en längre tids ådagalagd godt uppförande, han kan vinna det förtroende, att han kan få hoppa öfver en äldre kamrat. Om således i detta hänseende yngre personer, såsom komministrar, icke i allmänhet kunna antagas hafva hunnit vinna det anseende, den ryktbarhet och det stadgade förtroende, att den allmänna meningen om dem kan hafva stadfast något säkert omdöme, kan det icke vara orätt, att deras befordran sker, så att säga, i mera systematisk ordning och att man inskränkt rätten att kalla fjerde profpredikant till kyrkoherdar. Jag tror således, att denna inskränkning låter förklara sig. Man må icke heller glömma, att det här gäller, icke blott att församlingen må kunna välja den skickligaste och lämpligaste läraren, utan man måste äfven söka ställa så till, att presteståndet kommer att bestå af skicklige män, af personer som hafva lust och förmåga att studera; och därför måste de ock hafva hopp om befordran på den bana de valt och icke blott bero af en tillfällig opinions vindkast. Kunskaper hos det andliga ståndet är af en ofantlig vigt i en tid som denna, då sekteriska rörelser på så många ställen framkalla oro, och det behöfves väl personer, som med kunskaper och insigter kunna bekämpa denna rörelse. Vi böra sålunda taga oss väl till vara att gifva sådana stadganden, att vi derigenom afskräcka personer, som vilja egna sig åt detta kall. Och det kan väl svårligen nekas, att för en person med något sjelfständig karaktär det skall vara angenämare att i fråga om befordran bero af personer, som kunna uppskatta hans förmåga, än af en församlings tillfälliga majoritet. Vi böra sålunda icke förbise vigten och värdet af att detta "lärdomsstånd" må komma att bestå af skicklige och kunige personer, och icke genom den tanke att deras framtid blott beror af en församlings gunst och nåd afskräcka sådana från den presterliga banan. Låt oss icke heller glömma, mine herrar, att från församlingarnes sida ofta ådagaläggas en viss ensidighet, alstrad af läseri och sekterism, och att derigenom församlingarne gifva företräde åt personer, som, om ock i andligt afseende likställiga, dock i det hela äro mindre lämplige för sitt kall, och sålunda kan ett korrektiv mot en allt för långt utsträckt valrätt vara ganska välbetänkt.

Slutligen har den ärade representanten på Skåne-bänken frågat, hvarför man icke åt alla församlingar kan gifva de förmåner, som

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

lemnats Stockholm. Härpå vill jag svara: Denna stora stad har något så tilldragande och der samlas så stora förmågor af alla slag, äfven af den presterliga klassen, att man der har långt lättare att göra sitt val, än i en landsbygd, der man icke kan hafva en sådan kännedom om personer. Förhållandena i Stockholm och på landet äro sålunda icke fullt jemförliga.

Jag glömde, vid behandlingen af frågan om rösträtten vid prest-val, att till besvarande upptaga de anmärkningar, som gjorts deremot, att till exempel en fabriksanläggning kan ega större antal röster än hela kommunen i öfrigt. Jag tviflar på, att det ofta förekommer, att en fabriks taxeringsvärde uppgår till en sådan höjd, och det är dessutom icke blott sjelfva *fastighetens* värde, utan äfven den inkomst rörelsen lemnar som skulle upptagas till så många fyrkar, att det skulle kunna tänkas att man derigenom komme att öfverväldiga hela den öfriga kommunen.

Jag vill nu icke längre upptaga herrarnes tid med att yttra hvad en annan bättre än jag kunde säga, utan anhåller, — varm som jag är för en förbättring i de presterliga befordringslagarne, som, om icke nu, kanske ej på lång tid kan åstadkommas, — att Kongl. Maj:ts proposition må bifallas.

Herr Wieselgren: De skäl, som här mest betonats, då det gått tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag, hafva icke grundats på den tillfredsställande beskaffenheten af sjelfva förslaget. — utan på *klokheden* af att antaga det, hurudant det nu än är. Det är *klokt*, säger man, att antaga förslaget nu, då vi kunna få det; det är *oklokt* att icke antaga det, då man icke vet huru länge det skall kunna dröja innan något bättre står oss till buds.

Jag frågar: hvart skall icke ett sådant sätt att resonnera kunna föra? Antag, att Kongl. Maj:t för Kamrarne framlägger ett kyrkolag-förslag. Det har redan varit före i Kyrkomötet och med vissa ändringar vunnit dess bifall. Med åsigter sådana som de förutnämnda, måste eller åtminstone kan man — föreställer jag mig — till Första Kammaren säga så här: detta förslag är, sådant det föreligger, bifallet af Kyrkomötet, bifallen nu äfven I detsamma; det är visserligen sant, att I med skäl kunnen finna Eder föga tillfreds dermed; det finnes deri några grundstadganden, som kunde och borde vara bättre — men Kyrkomötet har velat ha dem just sådana, och ändren I mötets ändringar kan det dröja länge och vara ganska ovisst, när vi få något bättre tillstånd. — Nåväl, jag antager, att Första Kammaren, om än öfvertygad, att förslaget borde förbättras, likväl lyssnar till rådet och antager förslaget — af klokhetsskäl.

Det kommer till Andra Kammaren: Kyrkomötet har antagit detta förslag, Första Kammaren har äfven antagit det; nog är det möjligt att Andra Kammaren kan finna många betänkligheter vid, ja, till och med origtigt att utan ändring af dess tydliga brister godkänna detsamma, — men Kyrkomötet och Första Kammaren hafva ju antagit det, och om I icke tagen det *sådant det nu är*, blir foljden den, att allt går om intet, och vi veta icke, när vi kunna få något bättre i

stället. Jag antager äfven, att Andra Kammaren lånar sitt öra åt dessa skäl, och på grund af det kloka i dem bifaller förslaget. Det får derefter Kongl. Maj:ts sanktion och blir lag.

Nu frågar jag: hvilken betydelse har Riksdagen haft vid ett tillfälle, sådant som det ponerade? Af 87 paragrafen Regeringsformen framgår, att i här förevarande fall fordras trenne för lagens stiftande samverkande myndigheter, nemligen Kongl. Maj:t, Riksdagen och Kyrkomötet. Kan det nu sägas, att Riksdagen ens i någon mån verkligen stiftat lagen? Nej! då jag antager, att Riksdagens *båda* Kamrar ansett lagförslaget otillfredsställande, funnit, att det har stora brister samt blott af "klokhetsskäl" ingått på att bifalla detsamma, måste det i sjelfva verket vara Kyrkomötet ensamt, som här fungerat såsom lagstiftande myndighet. Och om Kongl. Maj:t äfven framgent först till Kyrkomötet framställer sina lagförslag, samt i det skick, hvaruti de vunnit Kyrkomötets bifall, derefter framlägger dem för Riksdagen, skall man alltid hafva till hands samma grunder som nu för att förmå Riksdagen att antaga dessa förslag, hvilka åsigtger Riksdagen för egen del må hysa i fråga om deras beskaffenhet. Under sådana förhållanden blir, så vidt jag förstår att bedöma saken, den lagstiftande makten i sådana mål uteslutande förbehållen Kyrkomötet; och ehuru väl jag tror detta i grunden vara eftersträfvansvärdt, kan jag likväl icke anse lyckligt att vinna målet, innan Kyrkomötets nuvarande sammansättning undergått förändring. Jag bekänner således öppet, att jag *icke nu* vill på Kyrkomötet öfverlåta Riksdagens hithörande lagstiftningsrätt.

Men just detta gör, att jag djupt känner allvaret af denna öfverläggning och af mitt eget yttrande i denna fråga. Vore det så, att Andra Kammaren vore fritagen från att granska förslaget, hänvisad till att med biskop Brask säga: »*detta gör jag nödd och tvungen.*» då det ju verkligen är onekligt att både Kyrkomötet och Första Kammaren godkännt förslaget, och att dess framgång beror på att äfven Andra Kammaren i oändradt skick nu antager det — ja, då vore vår uppgift vid detta tillfälle den enklaste i världen. Men jag resonerar icke på det sättet och *just därför* känner jag stundens allvar.

Det är förnämligast fyra punkter uti det föreliggande förslaget, hvilka jag anser vara af den beskaffenhet, att jag för min del icke kan gifva min röst åt förslagets upphöjande till lag. De punkter, mina anmärkningar gälla, äro dock af sins emellan olika betydenhet.

Hvad då beträffar den första af dem, eller § 3, så förekommer der stadgandet, att prest skall tillerkännas befordringsrätt endast inom det stift han tillhör. Jag tillåter mig härvid erinra, att det icke är så särdeles längesedan — blott ett år — då denna Kammare för sin del antog en alldeles motsatt bestämmelse, om hvilkens företräde framför nu i fråga varande jag ännu allt jemt är liffigt öfvertygad. Dock är jag villig medgifva, att, så vidt man åt församlingarna inrymmer kallelserätt, de betänkligheter jag hyser emot antagandet af denna tredje § till en viss grad förminska. Jag vill i alla händelser icke besvära Kammaren med att upprepa de välkända argumenterna mot denna punkt.

Det andra stadgande, jag icke kan godkänna, innehålles uti § 11,

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Angående till-
sättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

der det heter: »vid förslags upprättande skall biskopen, eller den hans ställe företräder, först afgifva sitt utlåtande öfver de sökande...» Jag skall icke ingå uti en närmare granskning af ordalydelsen af denna §, hvilken jag finner särdeles illa affattad, enär den nemligen kan gifva skäl — och berättigade skäl — till mycket olika tolkningar. Jag vill endast påpeka, att bestämmelsen om att biskopen skall först afgifva sitt utlåtande står i bestämd strid mot hvad som hittills varit brukligt uti kollegiala verk, ty der är det den *ynge* ledamoten, som först skall yttra sig. Skälet till detta stadgande är säkerligen att söka uti lagstiftarens önskan att så vidt möjligt tillförsäkra hvarje ledamot och i all synnerhet de yngre, att, utan tryck från förmäns eller äldre ledamöters sida, få afgifva sitt votum. Så länge domkapitlen äro sammansatta så som nu är förhållandet, bör jag dock åt mina betänkligheter i detta afseende måhända icke tillerkänna någon större praktisk betydelse. Men då man så länge fått vänja sig vid tanken att våra domkapitel skola omorganiseras på det sätt, att hela eller åtminstone öfvervägande antalet af deras ledamöter skola komma att utgöras af prester, anser jag mig i mitt bedömande af punkten nödsakad härtill taga hänsyn och i följd deraf döma stadgandet såsom synnerligen olämpligt och icke förtjent af godkännande.

Den tredje punkten, vid hvilken jag måste fästa mig, är det i 26 § förekommande stadgandet i fråga om rösträtt vid prestval. Jag ämnar icke besvara Kammaren med något vidlyftigt anförande om hvad allt mot detta skulle kunna andragas — jag vill endast be att få omtala, hurusom jag känner till ett pastorat, hvarest, i händelse berörda stadgande skulle gå igenom, det blefve åt en enda person tillerkändt att bestämma utgången vid prestval. Han skulle göra det icke såsom egare af stor jordbruksfastighet, utan såsom stor fabriks-egare. Om jag nu tänker mig, att detta förhållande skulle vara förenadt med ett annat, som åtminstone icke ligger inom det otänkbaras område, nemligen att samma person vore sådan, att församlingen med allt skäl icke skulle vilja lemna honom det allra minsta förtroende i någon kyrklig angelägenhet — då måste jag påstå, att ett stadgande, som i sådana händer lägger den afgörande rätten att välja prest, icke kan anses vara af beskaffenhet att böra i lagen inkomma.

Vidare tillåter jag mig fråga, om det verkligen kan vara *politiskt klokt* — ja, äfven jag må ju en gång få vädja till Kammarens kloket — att i dessa tider, då oupphörliga slitningar råda mellan städernas och landsbygdens intressen, mellan städernas och landets rättigheter, ännu alltjemt odla de gamla fäderneärfda skiljaktigheter, om hvilka vi väl alla äro ense att de böra afskaffas eller utjemnas? Så sker dock sannerligen icke, om man stadgar, att rösträtten i fråga om prestval i stad skall få bero på Kongl. Maj:ts förordnande, efter kyrkostämmas framställning, men att den beträffande prestval på landet skall vara en sak, som är afhängig af Kongl. Maj:ts, Kyrkomötets och Riksdagens bestämmelserätt. Jag för min del kan icke finna detta klokt, och kan icke heller åt detta stadgande gifva min röst.

Slutligen förekommer i 27 § en inskränkning i fråga om rätt för

församlingarna att kalla fjerde profpredikant. Kongl. Maj:t och Riksdagen hafva för icke längesedan varit ense om det lämpliga uti att en sådan rätt utan någon slags inskränkning beviljas församlingarna; men Kyrkomötet har icke velat vara med derom, på skäl, hvilka jag för min del funnit fullkomligt ohållbara. Jag vet emellertid att åtskilliga förmena det vara af mindre vigt, huruvida församlingen eger denna rätt i fråga om komministersbeställningar; hufvudsakliga betydelsen låge derpå, att församlingen berättigades att till kyrkoherdebefattningar kalla fjerde profpredikant.

Jag skall icke heller här besvära Kammaren med någon bevisföring; jag vill blott berätta en liten historia. Det är nu 8 år sedan jag, som då tillfälligtvis vistades ute å landsbygden, en gång erhöll besök af en gammal man, en bonde, en sådan der, som det alltid varit en heder och glädje för Sverige att bland sitt folk ega. »Jag känner den man,» sade han, »hvars namn ni bär, och det namnet inger mig förtroende äfven för er.» Han ville bedja mig om ett uppriktigt svar på en fråga, som han framställde ej blott för egen räkning utan äfven för en stor mängd af sina sockenbor. »Förhållandet är,» sade han, »att vi i dessa dagar skola välja komminister; kyrkoherden i pastoratet är gammal, och det blir egentligen den nye komministern, som skall uppehålla själavården i församlingen. Förslaget är redan upprättadt. En af de sökande, den, som fått första förslagsrummet, är för oss alldeles främmande — ingen af oss känner honom. Den andre af dem är drinkare, och med den tredje »är det galet på ett annat vis» såsom den gamle mannen uttryckte sig. Jag skall icke tillåta mig att uppgifva, hvaruti detta »galna» bestod. »Nåväl» — fortfor han — »hafva vi då ingen laglig utväg att kunna få kalla fjerde man?» Till denna fråga måste jag naturligtvis svara nej; men jag skall aldrig glömma den sorg, med hvilken gubben mottog mitt svar. Minnet af denna tilldragelse skall alltid göra det för mig omöjligt att skänka vitsord åt dem, hvilka påstå att rätt till fjerdemanskallelsen i fråga om komministraturer är en sak af ringa vigt. Tvärtom är den så viktig att dess verkningar icke ens falla blott inom tidens gränser, utan kunna sträcka sig ett stycke der bortom, ett stycke in i en ödesdiger evighet.

Men, säger man, hvarföre ändå icke taga detta förslag? Om det än är långt ifrån bra, är ju dock utvägen att sedermera få ändringar deri ingalunda stängd? För min del kan jag ej lyssna till dessa röster. Hoppet att kunna utverka ändringar i en *ny* lag, är för mig så försvinnande litet, att jag ej kan fästa något afseende dervid. Den der boken, som en talare nyss för kammaren uppvisade, bar hoppets färg blott på permarne, — *inuti* den finnes ingenting af den färgen! För min del anser jag det, för vinnande af det mål vi önska, långt bättre att afslå detta lagförslag, än att antaga det i säkerligen snart gäckad förhoppning, att inom ej allt för aflägsen framtid kunna utverka de ändringar deri, hvilka vi anse billiga och fullt berättigade.

Jag förenar mig med den föregående talare, som yrkat bifall till föredragna punkten af Utskottets förslag.

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Herr Hammarskjöld. Jag nödgas bedja om ursäkt, att jag besvärar Kammaren med att yttra mig i denna fråga. Såsom en urskuldande omständighet torde jag få anföra, att jag under frågans föregående behandling haft åtskilligt att skaffa med densamma. Den omständigheten har likväl ej haft till följd, att jag anser det föreliggande förslaget vara felfritt. Tvärtom har jag under den föregående behandlingen en och annan gång haft tillfälle att uttala önskningsheter, hvilka förut pröfvat frågan. Det oaktadt må jag straxt i begynnelsen bekänna, att jag hör till dem, som önska, att det föreliggande lagförslaget i det skick, hvori Kongl. Maj:t framlagt detsamma, må af Kammaren antagas; och grunden till denna min önskan är densamma, som redan af andre talare blifvit framställd, nemligen att det föreliggande lagförslaget måste anses besitta väsentliga fördelar, utan att hafva deremot svarande olägenheter, andra än sådana, som redan förefinnas i den nu gällande lagen, samt att det kan vara ganska tvifvelaktigt, om vi på annan väg än att taga hvad som nu bjudes, kunna få fram först detta och sedermera hvad vi vidare önska.

Den ärade talaren på skånebänken, som främst uppträdde mot förslaget, har i ett lungt, passionsfritt och sakrikt föredrag erkänt, att klassindelningens bortfallande innebär en icke obetydlig fördel. Jag tackar honom för detta ärliga erkännande. Jag tror, att, om den siste ärade talaren hade haft riktigt i minnet detta erkännande, deruti förmodligen äfven han instämmer, han skulle, när han anförde sitt sist omnämda exempel, deraf dragit andra slutsatser. Det var ett förskräckligt exempel, han anförde: att en församling hade att välja mellan en, som hon ej kände till, en annan, som var en drinkare, och en tredje, som var en usling på ett annat okänt sätt. Hvad kunde dock vara orsaken att förslaget hade ett sådant utseende? Det var fråga om ett komministratur och vid upprättande af förslag till komministraturer hafva tjänstären en öfvervägande betydelse. Domkapitlet hade därför icke att pröfva hvad domkapitlet kunde känna om den enes benägenhet för dryckenskap och den andras benägenhet för något annat. Hade domkapitlet haft rätt dertill och fått upprätta förslaget med hänsyn till personernas duglighet, tror verkligen talaren, att förslaget då blifvit så dåligt? Tror talaren, att denna församling då haft att göra ett sådant val, hvars sannolikt beklagliga följder, för att begagna talarens ord, kunna sträcka sig icke blott till denna tid utan äfven till evigheten? Männe således icke just det exempel, talaren anför, på det kraftigaste visar angelägenheten af att göra slut på ett tillstånd, som kan medföra sådana följder, som dem han nämnde? Jag skulle också kunna uppvakta Kammaren med exempel, men jag har blifvit besparad besväret af den siste talaren, som framdragit en historia så bjert, att jag ej kunnat framlägga någon bjertare. — Således finnes här enligt min tanke en stor och väsentlig fördel i Kongl. Maj:ts förslag. För öfrigt har det åtskilliga andra fördelar, ehuru jag erkänner, att dessa för församlingsboarne kunna förefalla vara af mindre stor betydelse. Till sådana fördelar räknar jag åtskilliga formella förändringar. Dessutom en klarare och redigare röstberäkning,

än den nu gällande. Jag vill dock icke sysselsätta mig med dylika mindre fördelar, likasom föregående talare icke upptagit Kammarrens tid med detaljanmärkingar, som visserligen kunna göras mot det föreliggande förslaget.

Hvad beträffar frågan om jus indigenatus, så kunna olika meningar derom finnas. Jag ber dock Kammaren erinra sig, att ett afslag å detta förslag ej förer denna fråga en hårsån närmare den lösning, reformvännerne önska. Jus indigenatus kommer icke desto mindre att stå fortfarande kvar.

I fråga om föreskriften, att biskopen skall vid förslags upprättande afgifva utlåtande om de sökande, får jag bekänna, att jag för min del är med om denna föreskrift. Jag anser, att detta stadgande är behöfligt just med afseende å konsistoriernas nuvarande sammansättning, enär konsistorierna skulle få en mera fri pröfning vid förslags upprättande. Det torde vara Kammaren bekant att konsistorierna i allmänhet bestå af, bland andra, af lektorer, hvilka, med all aktning för dem i öfrigt, icke alltid kunna väntas hafva det intresse och den erfarenhet i kyrkliga frågor, som önskligt vore. De kunna ock nyligen hafva ankommit till stiftstaden, utan att ega någon kännedom om de personer, som anmäla sig såsom sökande till lediga presterliga tjänster. Under sådana förhållanden anser man — och jag delar den åsigten — det vara behöfligt, att biskopen, om hvilken man med skäl eger förnärtsätta, att han bäst känner sitt stifts presterskap, gifver de upplysningar, som han möjligen kan meddela, och att det därför icke må bero på biskopens goda vilja att gifva eller icke gifva sådana upplysningar till ledning för sina kolleger, utan att det skall vara hans *embetspligt*, som han har att fullgöra under embetsmannansvar.

Det har vidare anmärkts mot 26 §, att den inför en rösträtt, som icke är bättre, utan snarare sämre än den nuvarande. Jag får härvid nämna, att jag för min del med största nöje skulle ingå på den reservation, som Herr Anders Persson i Mörarp afgifvit. Jag har mot de stadganden, som han föreslagit, ingenting i sak att anmärka, utan jag tror, att det skulle vara billigt att ordna förhållandena på det sättet. Det har emellertid blifvit af en och annan talare redan påpekadt, huru kinkigt det är att få form af reform i afseende å en fråga, som sammanhänger med den kommunala rösträtten. Binder man då denna fråga tillsammans med andra frågor, som också hafva sina ifrige motståndare, så skapar man mot förslaget en "koalition af fiender, som gör både det ena och det andra omöjligt. Är det flera reformer, man vill hafva fram, som hvardera möta ett starkt motstånd, så tror jag, att det icke är visligt att binda dem tillsammans i en knippa och att derigenom äfven binda tillsammans motståndarne mot det ena och det andra, utan tror jag, att klokheten kräfver att man genomdrifver det ena först och det andra sedan.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på en omständighet, som, efter mitt förmenande, icke är utan sin vikt, den nemligen att 26 §, sådana den föreligger, dock innefattar en afvikelse från den regeln, att fyrtalet skall vara gällande vid alla möjliga kommunala val. Att

*Angående
billsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

här nu finnes afvikelse kommer efter min tanke att göra det mycket kinkigt för dem, som äro motståndare till förändring i afseende å rösträtt vid prestval, att hålla fast den ståndpunkt, som de skulle hafva haft, om denna afvikelse icke funnits, den ståndpunkt nemligen, att reglerna för rösträtt i kommunens allmänna angelägenheter böra gälla äfven vid prestval. Jag anser derfore för min del att antagandet af detta förslag är egadt att öka utsigterna för församlingarna att få en begränsning äfven i afseende å fastighetsegarnes rösträtt.

Man säger emellertid, att förslaget skulle å landet göra rösträttsförhållandena ännu sämre än de redan äro. Ja väl, jag anser det möjligt, att det kan finnas ett par tre församlingar i landet, der förhållandena kunna gestalta sig sämre, ehuru jag må bekänna, att jag betviflar det, men säkert är, att många andra församlingar skola få det vida bättre. Det blir bättre derigenom, att flere, som nu sakna rösträtt, erhålla sådan. Men, säger man, rösträtten blir så ringa. Ja, jag erkänner det. Grunderna, hvarfore kyrkomötet icke ville gifva större rösträtt, voro flere. Dels ansåg man, att, då fastighetsegarne hittills haft öfvervägande inflytande, det icke vore skäl att ställa så till, att inom församlingar, der det finnes många personer som skatta för andra föremål än fastighet, och kanske med stora röstetal, det öfvervägande inflytandet komme att öfvergå till desse från fastighets-egarne, dels tyckte man, att, då röstgrunden hittills stått i visst sammanhang med utskylderna till presterskapet, det funnes ett visst skäl att fasthålla denna grundsats, då man icke ville nu genomföra en radikal förändring af röstgrunden. Det upplystes då, att andra beskattningsföremål än fastighet i allmänhet betala till presterskapet omkring $\frac{1}{5}$ i förhållande till sitt fyrktal, men det upplystes tillika, att i många församlingar förhållandena voro anordnade efter annan grund, sådan, att man ej kunde i lagen i direkta ordalag uttala den regel, att hvar och en skulle ega rösträtt i mån af sina utskylder till presterskapets aflöning.

Af dessa skäl ansåg man sig i den nyföreslagna rösträtten på grund af beskattning för andra beskattningsföremål än fastighet böra göra de begränsningar, som förslaget innehåller. Finner man framdeles, att begränsningarna icke äro tillfredsställande, så förmodar jag, att det icke bör kunna möta stor svårighet att genomföra den jemkning, som kan befinnas nödig.

Man har vidare anmärkt, att egarne till vissa fabriker, qvarnar, sågar och andra inrättningar skulle få för mycket att säga vid valen. Jag der Kammaren vara så god att erinra sig, att den nu varande kyrkolagen ock innehåller ett stadgande om rösträtt för bemålde personer. Det talas der om rösträtt "för spikhamrar, qvarnar samt alla andra särskilda lägenheter och inrättningar" och bestämmes den i flera fall "efter deras grundränta, eller, der sådan ej är åsatt, efter taxeringsvärdet, jemfördt med medelvärdet på hemman i församlingen." Sistnämnda bestämmelse är i sak densamma, som skulle gälla om nu föreliggande förslag blir lag. Jag hemställer till Kammaren, hvaruti den nuvarande lagstiftningen är bättre än förslaget i denna del, då sådana särskilda lägenheter äfven nu hafva rösträtt efter taxeringsvär-

det? Det var just denna omständighet, som gjorde, att kyrkomötet icke vågade sig på att taga ifrån dem den rösträtt de nu egde.

Man har vidare talat om det betänkliga i skilnaden mellan land och stad. Jag vill dervid fästa uppmärksamheten på, att den nuvarande kyrkolagen säger, att, beträffande rösträttighet för städerna, följes den för hvarje ort särskildt stadgade grund. Man kan ock ganska ofta läsa i tidningarne, huru på vederbörande kyrkostämmas förslag röstgrund i städer ändras eller fastställs på ett eller annat sätt. Hvad förslaget innehåller i denna del är således icke annat än hvad som innehålles i nu gällande lag, ehuru § här innehåller flera rader och den nu gällande endast en eller en och en half tryckt rad, och denna skilnad torde väl icke förtjena afseende.

Sedan komma vi till 27:de paragrafen. Der är jag med förslagens motståndare fullt ense om det orätta deri, att man icke äfven till komministraturer skulle få kalla fjerde profpredikant. Jag kan icke finna något gilligt skäl anfördt och tror icke heller något sådant kunna anföras, hvarföre för komministraturer skulle i detta hänseende gälla andra bestämmelser än för kyrkoherdebeställningar. Men här kommer jag tillbaka till hvad jag redan sagt, att, då man icke kan få fram allt hvad man vill, man bör taga hvad man kan få, och det ligger i sakens natur, att, då i sistberörda stadgande föreligger en uppenbar inkonsequens, motståndarne till förslaget om rättighet att jemväl till komministraturer kalla fjerde profpredikant omöjligen kunna hålla stånd, sedan man väl fått fram rättigheten att kalla fjerde profpredikant till kyrkoherdebeställningar.

Hvad slutligen angår den bestämmelsen, att en konsistoriel församling, som begagnar sin rätt att kalla fjerde profpredikant, vid tillståndet af kyrkoherde skulle behandlas på sätt som är stadgadt om regala gäll, har jag redan förut vid kyrkomötet uttalat min åsigt om företrädet i detta hänseende af Kongl. Maj:ts ursprungliga förslag, hvilket Lag-Utskottet i denna del upptagit. Jag tror visst icke, att detta Kongl. Maj:ts ursprungliga, af Lag-Utskottet återupptagna förslag skulle medföra några väsentliga olägenheter eller faror, men då nu en gång detta förslag visat sig icke kunna genomföras, så är ju alldeles gifvet, att, då man hade att välja emellan afslag helt och hållet å förslaget om församlingens rätt att kalla fjerde profpredikant eller att taga denna institution i det skick den nu är föreslagen, valet för mig icke kunde vara svårt, då ju äfven det nu föreliggande förslaget alltid för ett steg närmare till det mål, man vill uppnå. Jag ber att få hänvisa till det exempel den föregående talaren nyss anförde i fråga om tillsättande af en presterlig beställning och vill fråga, om icke, då ett förslag vore så beskaffadt som han nämde, det vore en fördel för en församling att hafva rättighet att kalla fjerde profpredikant, eller manne icke den af den siste talaren omnämnda församlingen med tacksamhet skulle hafva begagnat sig af denna rättighet, om den då stått henne öppen? Kan man således icke tänka sig tillfällen, då införandet af en sådan bestämmelse skulle kunna vara till stor fördel för en församling? För min del är jag visserligen öfvertygad om, att ett sådant fall som det nyssnämnda sällan om ens

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

någonsin skall kunna inträffa, om den fria förslagssättningen blir lag, men om så likväl emot förmodan någon gång skulle ske, eller om en församling på ett särskildt sätt vore fast vid någon viss prest och förenade sig om att välja denne, männe det icke kunde vara fördelaktigt att hafva en sådan utväg som att kunna kalla honom till fjerde profpredikant, äfven om sjelfva tillsättningen skulle ske på samma sätt som nu sker vid tillsättandet af kyrkoherdar i regala gäll. Församlingen skulle ju sålunda alltid vinna en möjlighet, att icke säga en sannolikhet att kunna erhålla en kyrkoherde efter sin önskan, blott församlingen uttalade sig med tillräcklig enhällighet. Då jag således anser förslaget innebära väsentliga fördelar framför nu gällande lag samt åtminstone icke medföra några försämringar och då jag dessutom anser det mycket osäkert, huruvida man kan erhålla någon förbättring, om man sammanbinder alla reformförslag på en gång, yrkar jag för min del bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr A. P. Danielsson: Att denna fråga är af synnerligt stor vigt, torde en hvar inse, äfvensom att dess afgörande i vida högre grad än vanligt hvilat på Andra Kammaren. Det torde därför böra tillkomma oss att så samvetsgrant som möjligt pröfva det föreliggande förslaget. Här har förut så mycket framhållits de stora fördelar förslaget innehåller, samt att man, för att lättare inse dem alla, borde jemföra det med de bestämmelser man redan har, men för min del får jag bekänna, att jag icke kunnat finna någon annan fördel i det samma, än att klassindelningen emellan pastoraterna skulle genom det samma komma att försvinna. Deruti ligger, för så vidt jag kunnat inse, den egentliga fördel, hvarpå förslagsställarne haft att bjuda. Mig förefaller äfven denna fördel ganska obetydlig, ty såsom herrarne finna, är det domkapitlet som skall upprätta förslag emellan de personer, som sökt en ledig presterlig befattning, och församlingen har sedermera endast att välja emellan de tre, domkapitlet uppfört på förslaget. Herr grefve Sparre nämnde nyss, att just i detta borttagande af klassindelningen ligger en stark borgen för att icke församlingarne skulle kunna vidare få endast tre gubbar att välja emellan. Mig förefaller likväl, som om man skulle hafva ganska liten garanti härför, ty domkapitlet kunna ju icke drifva någon till att söka en ledig tjänst, utan hafva vid förslagens upprättande endast att välja emellan de mest meriterade och passande *bland de sökande* och, om dessa äro tre gubbar, måste ju domkapitlet uppföra dem på förslaget. I detta hänseende har man i det nya förslaget sålunda lika liten säkerhet som förut och har sålunda just icke vunnit någonting alls, utan står ungefär kvar på samma ståndpunkt der man förut stått. Detta skäl tror jag redan i och för sig är så viktigt, att det bör vara tillräckligt att afslå Kongl. Maj:ts förslag.

Man har äfven såsom skäl för bifall till förslaget sökt framhålla att, om förslaget nu fölle, skulle vi få vänta ganska länge, innan vi kunde få något nytt sådant, men, om jag rätt uppfattat hvad Herr Statsministern nyss yttrade i detta afseende, så sade han, att det skulle fordras ett nytt kyrkomöte och en ny riksdag, innan meningarne

skulle kunna enas om ett annat förslag i samma fråga. Om förslaget således nu faller, hvilket jag för min del hoppas det skall göra, tror jag det i alla hänseenden faller framåt och att vi ändå snart skola få frågan löst.

Af kyrkomötets förhandlingar har jag sett, att de personer, som vid kyrkomötet förfäktade förkastandet af Kongl. Maj:ts förslag, såsom ett af hufvudskälen derför framhöll, att det skulle utvisa misstroende emot domkapitlet, om, sedan dessa begagnat sin rätt att ensamma sätta upp förslag vid återbesättande af presterliga tjänster, dessa förslag skulle kunna af församlingarna förkastas. För min del kan jag alls icke inse, att det ligger något slags misstroende uti församlingens rätt att kalla fjerde profpredikant, ty då domkapitlet en gång pröfvat mannens lämplighet såsom prest, förefaller det mig som om domkapitlets pröfningsrätt dermed också borde vara slut och att det sedermera uteslutande bör tillkomma församlingen att kalla hvilken den vill till själasörjare, utan att domkapitlet dervid vidare bör utöfva något tryck.

Domkapitlet kan ju icke tvinga någon att söka en ledig tjänst och har således vid förslagets uppsättande icke att välja bland andra än dem som sökt, och det kan väl icke gerna anses för något misstroendevotum emot domkapitlet, om församlingen anser en annan person lämpligare än någon af de sökande.

Man har också mot Utskottets förslag till redaktion af den nu ifrågavarande paragrafen invändt, att det skulle vara olämpligt, att en och samma myndighet både kallar och väljer, men äfven den invändningen tror jag helt och hållet saknar betydelse, ty skall man till någon tjänstebefattning välja den för hvilken man hyser förtroende, så bör det väl vara inom det kyrkliga området. Det kan visst sägas, att församlingen härvidlag kan begå misstag, men i så fall har ju församlingen endast sig sjelf att skylla och jag föreställer mig, att församlingen med mera lugn skall bära ett sådant misstag, än om det blifvit församlingen påtvingadt af Kongl. Maj:t eller Domkapitlet. Den anmärkningen finner jag således icke befogad.

Beträffande vidare föreskriften i Kongl. Maj:ts förslag att, i händelse uti konsistoriela pastorat församlingen begagnar sig af sin rätt att kalla fjerde profpredikant, med tjänstens tillsättande skall tillgå som om regala kyrkoherdetjänster finnes stadgadt, förefaller det mig mycket besynnerligt, att Konung och Riksdag på detta sätt skall kunna förändra gällande grundlagar.

Då det ju tydligt framgår af 30 § Regeringsformen, att de konsistoriela gällan skola bibehållas vid sin nu varande valrätt, skulle det ju vara att borttaga en grundlagsenlig rättighet om Kongl. Maj:t skulle behandla dessa konsistoriela pastorat på samma sätt som de regala vid tillsättande af kyrkoherdar. Detta vore ett upphäfvande af grundlagens bud och jag tror, att det är betänkligt att skapa nya lagar, som upphäfva grundlagarne, grundvalen för samhällets bestånd och säkerhet. Jag tror det är betänkligt att träda in på den stråten och endast i *den* omständigheten ligger tillräckligt skäl att afslå Kyrkomötets framställning.

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

För min del får jag bekänna, att jag i allmänhet är belåten med hvad Lag-Utskottet föreslagit och skall gerna lemna min röst för dess förslag, särskildt i hänseende till 27 paragrafen, men på inga villkor vill jag deremot gå in på hvad Kongl. Maj:t derom föreslagit.

Hvad åter § 26 vidkommer, skulle jag helst velat ansluta mig till herr Anders Perssons reservation, hvilken jag för min del anser vara den lämpligaste. Jag skulle visserligen vara bäst belåten med om Kammaren vill antaga denna, men skulle olika meningar derom uppstå, skall jag icke vara omedgörlig, utan äfven gerna gå in på de öfrige reservanternes framställning.

Detta är i korthet de skäl jag har att afslå Kongl. Maj:ts framställning och bifalla Lag-Utskottets ändringsförslag i nu föreliggande punkt, och jag skulle verkligen finna det besynnerligt om detta misslyckades, så att Kongl. Maj:ts förslag nu ginge igenom, ty om detta förslag blefve lag, veta vi nog, huru svårt det derefter torde blifva att få kyrkomötet att gifva med sig och gå in på ändringar deruti. Mycket hellre önskar jag att ännu några år hafva kvar de bestämmelser vi nu hafva, än antaga ett förslag, hvilket synes så ofördelaktigt som det nu föreliggande från Kyrkomötet, helst som Riksdagen förr beslutat att konsistoriela församlingar skola få kalla fjerde profpredikant och sedan sjelfva välja den de önska.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag i nu föredragna punkt.

Herr Ola Andersson i Burlöf: Jag skall till en början anhålla, att man må erkänna, att de, som efter samvetsgrann pröfning slutligen kommit till det resultat att nödgas afslå Kongl. Maj:ts förslag, lika väl kunna hysa en allvarlig önskan, att en gång få denna viktiga fråga lyckligt löst, som de bland oss, som vilja bifalla det Kongl. förslaget.

Om det är en af alla erkänd sak, att i de nuvarande förhållandena finnas betydliga brister, måste hos en och hvar af oss, på hvilka svaret nu ytterst hvilar, att antaga eller förkasta det nya förslag som nu föreligger, uppstå den frågan: "Är det förslag, som nu blifvit framställt, så beskaffadt, att det någorlunda kan tillfredsställa hvad som behovet kräfver, eller om det måhända icke *till fullo* kan göra detta, äro dess fördelar ändå så öfvervägande, att det i alla händelser kan vara skäl att antaga detsamma"? Är man rätt betänksam, bör man äfven till sig sjelf framställa den frågan: "kanske jag just genom att antaga ett förslag med så stora olägenheter aflägsnar mig ännu mera från det mål, hvartill jag vill komma?"

Om jag nemligen afslår nu föreliggande förslag, torde jag möjligen och sannolikt komma till ett bättre resultat inom kort, och detta så mycket hellre, som *nu* alla krafter samverka för att få en ändring i det bestående, under det att, *om förslaget nu antages*, derefter en stor del krafter komma att hvila". Man har då också emot sig det gamla vanliga, många gånger anförda och mycket vägande argumentet, att man icke för fort bör lappa på en ny antagen lag. Huru jag än ser saken, kan jag icke komma till annat resultat, än att, då frågan visserligen icke kan falla, jag handlar klokare genom att icke

antaga detta förslag, som är behäftadt med så stora brister, ehuru jag äfven erkänner, att det derjemte har rätt stora fördelar.

I likhet med flere föregående talare, anhåller jag äfven i min ordning få framställa några anmärkningar emot förslaget och skall då, i afseende å de punkter, emot hvilka anmärkningar redan förut blifvit gjorda, så fort som möjligt förbigå eller åtminstone endast i kort-het beröra dem.

Vid första genomläsningen af förslaget gjorde det ett motbudande intryck på mig, att skilnaden mellan stad och land uti 26 §, sista mom. icke blott ännu fans bibehållen der den möjligen både kunnat och bort afskaffas, utan ock att en ytterligare skilnad mellan rikets alla städer och landtförsamlingar föreslås. Denna anmärkning gäller icke det förslag, som af Kongl. Maj:t förelades kyrkomötet, utan det tillägg kyrkomötet gjort till det Kongl. förslaget.

I förbigående ber jag att få nämna, att det tillägg till Kongl. Maj:ts förslag, som kyrkomötet beslutit, för så vidt jag kan finna, gjort förslaget ännu mindre antagligt än det annars skulle hafva varit. —

Oberoende af alla hittills gällande bestämmelser instämmer jag fullkomligt med talaren från Göteborg uti det önskvärda af att få bort skilnaden emellan stad och land i allt der detta kan ske. Och för min del har jag icke lust att vara med om skrifvandet af en ny lag, i hvilken man skapar ytterligare skiljaktigheter mellan stad och land. Man vill i denna lag låta städernas invånare sjelfve på kyrkostämman besluta, hvilken röstgrund skall för dem gälla vid prestval, och sedan låta deras beslut af Kongl. Maj:t fastställas, under det man å andra sidan gör sig allt möjligt besvär med att i sjelfva lagen få stadgadt en röstgrund för landet; och sålunda passerar detta förslag om röstgrunden för landsbygden från Kongl. Maj:t till Kyrkomötet samt från kyrkomötet till Kongl. Maj:t och vidare till Högsta Domstolen samt från Kongl. Maj:t till Riksdagen; och detta är ett i de minsta detaljer utarbetadt förslag om grunderna för röstberäkningen vid prestval på landet, men i samma lag skulle man säga: städerna, de kunna sjelfva besluta huru de vilja hafva det och derefter anhålla om Kongl. Maj:ts fastställelse. Detta förslag är för mig motbudande och, jag tillägger, det är ännu mer, det är för landsbygdens befolkning förödmjukande. Jag vågar påstå, att inom många landskommuner är befolkningen icke blott lika intresserad för sina kyrkliga angelägenheter, som befolkningen uti en mängd af våra städer, utan äfven lika mäktig som den att sköta sina såväl kyrkliga, som kommunala angelägenheter. Under sådana förhållanden kan jag icke föreställa mig, huru man kunnat föreslå en sådan skilnad mellan stad och land, som man här gjort.

Jag ber nu att få fästa mig litet vid första momentet af 26 §. Äfven här har kyrkomötet gjort ett tillägg, som är långt ifrån någon förbättring. Kongl. Maj:t hade i förstone föreslagit, att rösträtten vid prestval skulle vara densamma, som den hvilken gäller i allmänhet vid kyrkostämman. För min del, — det måste jag erkänna — hade jag önskat en vida mera liberal rösträtt uti ifrågavarande hänseende. Kongl. Maj:ts nyssberörda

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

förslag hvilade emellertid på en hållbarare grund, då det ville göra rösträtten vid prestval lika med rösträtten vid kyrkostämma, hvilket naturligtvis komme att hafva till följd, att en förbättring af den senare medförde en förbättring af den förra. Kyrkomötet har nu gjort ett tillägg, innefattande en inskränkning uti den rösträtt, som utöfvas för andra beskattningsföremål än fastigheten. Ehuru detta förslag således medgifver rösträtt vid prestval äfven åt dem, som förut icke haft sådan, är det dock byggt på en grund, som för mig är nära nog obegriplig. Jag känner, för min del, endast tvänne principer, som uti dylika fall kunna anses rigtiga. Den ena är, att man röstar efter som man betalar skatt till de angelägenheter hvarom fråga är; den andra är den rena personlighetsprincipen. Den förra principens tillämpning kan erhålla en modifikation derigenom att ett röstmaximum bestämmes, såsom förhållandet ock redan är vid röstberäkningen i fråga om kommunala angelägenheter i städerna. Dessutom kan man medla emellan dessa begge grundsatser, och verkligt rationella förslag i dylikt syfte hafva äfven vid föregående riksdagar blifvit väckta, såsom t. ex. af herrar Svensén och Philipsson, af den förre uti motioner och af den senare under denna frågas behandling, utan att dock vinna någon framgång. Jag skall be att få erinra, hvad som redan förut blifvit påpekadt, att det är jordbruksfastigheterna, från hvilka största delen af presterskapets inkomster utgår, nemligen den del af dem, som motsvarar den gamla presttjenden. Det öfriga eller den del af dessa inkomster, som motsvarar de fordna sportlerna, är fördeladt på såväl jordbruksfastigheterna, som öfriga beskattningsföremål. Nu har man tagit hela den första skattegruppen, nemligen den, som betalar största delen af presterskapets inkomster, och sammanslagit den med en del af den andra skattegruppen nemligen *annan fastighet*, för att de tillsammans skola innehafva hela sitt röstetal vid kyrkostämma. De öfriga beskattningsföremålen, d. v. s. resten af den senare skattegruppen, som till prestens lön betalar *lika med* nyssnämnda *annan fastighet*, skola deremot få rösträtt endast för en femtedel af det röstetal, som tillkommer dem enligt den för omröstning å kyrkostämma gällande röstgrund. Men kan man väl förklara, på hvilken grund ett sådant lagförslag är byggt? Herr Hammarskjöld, som sade sig gerna skola hafva antagit t. ex. Herr Anders Perssons förslag, om nemligen här kunnat vara fråga om annat än ett rent ja eller nej till Kongl. Maj:ts förslag, förklarade att den enda invändning, som han föröfrigt hade att framställa mot samma förslag, gick ut på att man genom dettas antagande skulle försvåra en billig lösning af den på Riksdagens bord ofta hvilande frågan om en förändring uti den kommunala rösträtten. Jag skall försöka visa, att följderna blir densamma, om det här föreliggande förslaget antages, äfvensom till hvilka orimligheter detta för öfrigt skulle kunna komma att leda. Enligt förslaget skall rösträtten för andra beskattningsföremål än fastigheter icke få utöfvas för mera än femtedelen af det röstetal, som å kyrkostämma tillkommer dem. Jag har hört många förståndige och framstående män vid tal om den kommunala rösträtten säga, att de gerna skulle vilja medgifva att vid kommunala val röstades per capita, men att i andra kommunala frå-

gor rösträtten skulle beräknas efter beskattningen, om än äfven med några modifikationer. Äfven vid denna riksdag föreligger inom denna Kammare en motion i nämnda syfte, och i fall frågan om den kommunala rösträtten blefve löst i denna rigtning, så frågas, hvad verkan detta skulle få på den här föreslagna rösträtten vid prestval. Jo, att alla finge lika rösträtt, det vill säga, att hvar och en finge en röst; — ty jag kan icke gerna föreställa mig, att hvar och en skulle få ett större antal röster, såsom t. ex. två, tio eller mera. Men alla de, som skatta för *andra beskattningsföremål, än fastigheter*, skulle ju enligt förslaget således, endast få *en femtedels röst*. Nu heter det emellertid uti samma förslag, att, om vid beräkning af rösträtt bråktal uppkommer, detta skall bortfalla. Följden blir ju då, att alla de, som skatta för andra beskattningsföremål, än fastigheter, ehuru de först blifvit tillerkände en liten rösträtt, genom en dylik förändring i kommunallagarne icke skulle få någon sådan alls vid prestval. Om man nu svarar mig, att en sådan förändring i kommunallagarne icke skulle kunna antagas, sedan detta kyrkolagsförslag vore antaget, så skall man ock få medgifva mig att man genom antagande af ett förslag, sådant som det föreliggande, skulle försvåra lösningen af frågan om den kommunala rösträtten, då det ju är tydligt, att en lag om denna senare, affattad så som jag nyss nämnde, skulle leda till uppenbara orimligheter i afseende på den här stadgade röstberäkningen.

Det förundrar mig verkligen, att man icke framkommit med ett annat förslag rörande rösträtten vid prestval, hvilket förslag synes mig ligga mycket nära till hands. Det förefaller mig nemligen, som skulle det vara mycket lätt att komma på den tanken, att de inom kommunerna i och för presterskapets aflöning senast uppgjorda debiteringslängderna kunde tjena till röstlängder vid prestval. Man hade då biträdt den grundsatsen, att rösträtten bör bestämmas efter den skatt, hvar och en erlägger, och man hade byggt på en mera säker och redig grund, än den, hvarpå nu föreliggande förslag är uppförd. — Intet hinder hade sedermera förefunnits att jemväl uti denna röstgrund, hvilken jag tänker mig tillämpad med en röst för hvarje krona, som man för sista året enligt uppbördslängden erlagt till presten, göra modifikationer medelst bestämmande af röstmaximum till $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$ eller $\frac{1}{50}$ del af hela röstetalet i församlingen eller pastoratet.

Visserligen skulle någon kunna invända, att det finnes församlingar, der någon dylik reglering ännu icke trädt i verkställighet och der således icke heller någon uppbördslängd finnes upprättad. På en sådan invändning svarar jag, att då, för såvidt jag vet, presterskapets inkomster blifvit reglerade för alla församlingar i riket, något hinder icke finnes för att genom ett öfvergångsstadgande föreskrifva, att i de församlingar, der regleringen ännu icke trädt i kraft, uppgöres längden efter de grunder, som skulle vara gällande, i händelse regleringen vore redan i pastoratet tillämpad, och detta så mycket mer som samma reglering kommer att gälla just för den prest man kommer att välja. En sådan lösning af frågan skulle efter mitt förmenande varit vida bättre än den nu föreslagna; man hade då icke heller, såsom nu, behöft hänga upp sig på frågan om den kommunala rösträtten.

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Jag anhåller, att dessa mina anmärkingar icke må anses föranledda af något begär att blott rifva sönder vare sig det nu föreliggande förslaget eller hvilket annat som helst, som för frågans lösning kan blifva framlagdt. Jag är ingen vän af den sorts verksamhet, som utslutande går i negativ riktning; jag vill fast hellre gerna handla så, att jag ser något positivt resultat framgå ur arbetet. Det nämndes nyss, att det är icke för oss sjelfva utan för hela det svenska folket, som vi nu gå att besluta, och därför borde vi ej se på egna tycken. Ja väl; men rättigheten att deltaga i valet af prest är en för svenska folket dyrbar rättighet, likasom rösträtten i allmänhet; och oss, som här representera detta folk, höfves det derföre, att noga tillse, hvad det är för lagar man skriver i detta fall; och för mig utgör just detta ett skäl att icke lemna mitt bifall till det nu framlagda förslaget.

Jag vill nu öfvergå till min andra anmärkning, afseende sista momentet af 26 §, som innehåller det mycket omtalade stadgandet, att städernas invånare skola ega att på kyrkostämman besluta om den röstgrund, som vid prestval skall följas, och att detta beslut sedan skall underställas Kongl. Maj:t för fastställelse och på detta sätt blifva lag.

Frågan om rösträtt och röstgrund på landet vid prestval bestämmes genom kyrkolag, hvarföre då icke äfven för städerna? Är det endast det här gjorda förbehållet i afseende på städerna, som skall hafva kyrkolags natur, eller skall väl ej såsom kyrkolag kunna anses hvarje beslut, som af en stadsförsamling i detta afseende fattas och vinner Kongl. Maj:ts fastställelse, då det just är beskrifningen om rösträtt och röstgrund som för landet i detta afseende är kyrkolag? Hvad blifver det af vår allmänna lag om man här och der inlägger dylika förbehåll om att på annat sätt i vissa fall lagstifta, och hvad blifver det af grundlagens föreskrift om, att allmän kyrkolag, lika med civil- och kriminallag, skall stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, den förstnämnda äfven med Kyrkomötets samtycke? Visserligen står detta stadgande kvar i Regeringsformen, men dess betydelse blir då i väsentlig mån reducerad, och detta icke genom en grundlagsförändring i den ordning, grundlagen sjelf föreskrifver, utan genom vissa förbehåll inftätade här och der i allmän lag. Äfven detta har hos mig väckt svåra betänkligheter. För öfrigt skulle jag kunna erinra om exempel på att liknande lagförslag af civillags natur, förelagda Högsta Domstolen, måst ändras just på grund af likartade betänkligheter. Det har då också varit fråga om att i lagen inlägga ett förbehåll om att Kongl. Maj:t skulle ega att för vissa fall besluta utan Riksdagens hörande annorlunda än hvad lagen stadgade såsom i allmänhet gällande.

Slutligen kommer jag till 27 § 6 mom., som innefattar ett af Kyrkomötet gjordt tillägg. Man har sagt, att genom detta tillagda stadgande någon rätt icke fräntages de konsistoriella gällan, eftersom det beror på dem sjelfva att genom kallande af fjerde profpredikant, afstå rättigheten att få den valde. För min del tror jag dock, att så skulle ske. Likasom inom Riksdagen så kan det äfven inom en församling eller pastorat finnas en majoritet och en minoritet om meningarna äro delade. Vid riksdagen hör man ju ofta påstås, att majoriteten förtrycker minoriteten, då den förra ej låter den senare råda, och

så händer det nog ock i församlingarne. En riksdagsminoritet har dock i grundlagen åt sig förunnade åtskilliga rättigheter, som ingen majoritet, hur manstark den än må vara, någonsin kan taga från denna minoritet. Men så blir icke förhållandet med församlingsminoriteten i nu förevarande fall. Enligt 30 § Regeringsformen hade konsistoriella gällen sig tillförsäkrad rättigheten att till pastor få den de sjelfva välja. Nu skulle, om detta förslag antages, en församling afstå denna rättighet genom att besluta att kalla fjerde profpredikant, men märk väl, det är icke minoriteten, som afsäger sig sin rätt, utan det är majoriteten som beröfvar minoriteten dess grundlagsenliga rätt att till pastor få den församlingen väljer. En församlingsmedlem hörande till minoriteten tryggar sig till denna rätt att få den församlingen väljer, åberopar nämnda grundlagsparagraf, hvilken icke är i grundlagsenlig ordning upphäfd, men i händelse Kongl. Maj:ts förslag blefve lag, kunde det lätt inträffa, att hvarken fjerde profpredikanten eller någon af de tre öfriga på förslaget nämnes, utan församlingen kan få sig en för henne fullkomligt främmande person till kyrkoherde. Och då frågar jag, om icke på detta sätt församlingarne i konstoriella gäll kunna sägas gå miste om en rätt, som de ega enligt grundlagens oförändrade stadgande, men presterna — äfven dessa, ehuru de icke tillhöra pastoratet, hafva dock äfven rätt att trygga sig vid grundlagen. Nu kan en prest, som söker konsistorielt pastorat och kommit på förslaget, anse sig säker om tjensten, i händelse han får församlingens röster. Men så blefve ingalunda förhållandet enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Alla dessa nu af mig anmärkta omständigheter anser jag böra hos hvar och en väcka betänkligheter mot förslagets antagande; och då jag för min egen del önskar en liberalare och rättigare röstgrund; då jag icke anser lämpligt att ytterligare någon skilnad mellan stad och land af lag sanktioneras; då en lag sådan som denna väl bör, såvidt möjligt är, tillfredställa allas billiga fordringar och framför alit ej upphäfva bestående grundlag, och då slutligen jag anser frågan vara af den vikt, att den icke kan falla eller länge ligga nere, så tror jag mig bäst främja en god lösning af frågan genom att icke rösta för afslag å de delar, mot hvilka jag nu gjort anmärkning, och jag hoppas att Regering och Riksdag innan nästa Kyrkomöte skola enas om ett annat förslag och — kyrkomötet samtycka. I denna förhoppning anhåller jag om afslag å Kongl. Maj:ts förslag och om bifall till Utskottets betänkande i denna punkt.

Herr Liss Olof Larsson: Hade det berott på mig eller på denna Kammarens majoritet att framlägga ett lagförslag i förevarande ämne, så är jag öfvertygad om att ett sådant lagförslag blifvit helt annorlunda än det, som nu föreligger från Kongl. Majt och Lag-Utskottet och reservanterne. Åtminstone skulle jag för min del vilja gå mycket längre än till och med dessa sistnämnde. Jag skall emellertid söka att fatta mig kort, så mycket hellre som det ju icke är nödvändigt att upprepa de många och viktiga skäl, som tala för och emot de framlagda förslagen. Dessa skäl hafva redan under senaste kyrkomöte blifvit fullständigt framhållna; och ett upprepande af dem skulle innebära en missaktning emot Kammarens ledamöter, till hvilka kyrko-

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)*

Angående
tillåtning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

mötets förhandlingar utdelats, emedan derigenom uttalades en förmodan, att Kammarens ledamöter försummat att taga kännedom om dessa förhandlingars innehåll.

Då jag således anser öfverflödigt att nu redogöra för de skäl, som bestämt min åsigt i saken, äfvensom att söka vederlägga de skäl, som anförts emot min åsigt, återstår mig blott frågan huruvida Kongl. Maj:ts eller Utskottets förslag är att föredraga framför nu gällande stadganden angående prestval. Ingen af de talare, som i dag uppträdt, har kunnat förneka, att Utskottets och Kongl. Maj:ts förslag innehålla högst väsentliga förbättringar i den hittills gällande lagstiftningen rörande detta ämne. En och annan talare har förklarat, att då han i dess lagförslag icke fått alla de förbättringar, som han skulle önska, så vill han för närvarande icke alls hafva någon förbättring. Jag för min del är af den åsigten, att då man har att välja emellan det gamla och föräldrade å ena sidan och å den andra något nytt och delvis bättre, så bör man icke belasta sitt samvete med att välja det sämre. Det har invändts, att man genom att antaga något af de förslag, som nu föreligga, aflägsnar sig från möjligheten att få genomförda de stora reformer på ifrågavarande område, som man eftersträfvat. För min del kan jag icke dela den uppfattningen. Jag har alltid uppstått för mig den regel, att om jag vill uppnå ett mål, kommer jag fortare dit genom ett steg framåt än genom att stå stilla. Äfven jag eftersträfvat långt större förändringar inom ifrågavarande lagstiftningsområde, än som kunna vinnas genom de nu framlagda förslagen. Men vi må komma ihåg, att beslutanderätten i frågor af föreliggande art tillkommer icke ensamt Andra Kammaren, icke ens Kongl. Maj:t och Riksdagens båda Kamrar gemensamt, utan derjemte en fjerde myndighet, nemligen Kyrkomötet. När nu Kongl. Maj:t, Första Kammaren och Kyrkomötet förenat sig om ett lagförslag som innehåller ovedersägliga förbättringar i det bestående, förefaller det mig, som om jag skulle ådraga mig ett alltför stort ansvar, om jag förkastade detsamma. Man påstår att förslaget är allt för konservativt; och det medgifver jag mycket gerna, men en liberalism, som bjuder, att man skall stå stilla och bibehålla det gamla, kan jag deremot icke fatta. Jag hade föreställt mig, att man med liberalism menade framåtskridande och icke stillastående. Och då man nu ser, huru angelägen Kongl. Maj:ts regering varit att komma ifrån det gamla oefferrättighetstillståndet i afseende å tillsättandet af presterliga beställningar, i det nemligen regeringen, hvars ursprungliga förslag genom Kyrkomötet undergått högst väsentliga förändringar, för Riksdagen oförändradt framlagt det af Kyrkomötet sålunda godkända förslaget, så anser jag att, ehuru detta förslag är behäftadt med långt flera bristfälligheter, än som hittills blifvit påpekade, Kammaren likväl icke bör försumma tillfället att vinna de förbättringar, som förslaget onekligen innehåller.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Rundgren: Min ställning till det föreliggande förslaget kan ses af Kyrkomötets förhandlingar. Det är i två punkter, jag inom Kyrkomötet yttrat mig mot förslaget. Den ena gäller afskaffandet af pastoratens klassificering; rätten för församlingarne i konsisto-

riella gäll att kalla fjerde profpredikant. Hvad beträffar frågan om klassificering, lönar föga mödan här derom tala, då åsigterna i denna del inom Riksdagen äro fullt utpräglade emot det gamla. Men då inom denna Kammare åtskilliga röster höjt sig för förkastande af det nu framlagda förslaget, och detta innebär ett bibehållande af det gamla, så torde några ord i saken icke vara för diskussionen likgiltiga.

Förhåller det sig så som talaren på göteborgsbänken yttrade, att nemligen bibehållandet af pastoratens klassificering leder till de följder, hvilka han i sin lilla historia angaf, då borde väl deri ligga en nödvändighet att komma ifrån detta gamla och antaga det nya. Orsaken, hvarföre jag för min del hyser betänkligheter mot borttagande af pastoratens klassindelning är den, att man derigenom öfverlemnar åt en auktoritet att helt och hållet efter subjektiva grunder bestämma öfver tjänstemännens väl eller ve, ett uppdrag emot hvilket jag åtminstone anser mig böra uttala betänkligheter, särdeles då jag såsom stiftschef blir nödgad åtaga mig sådant ansvar. Då emellertid Kyrkomötet funnit nödvändigt att borttaga klassificeringen, så får ansvaret hvilat på Kyrkomötet, såväl som på dem, hvilka nu vilja godkänna borttagandet. Jag får således finna mig häri.

Den andra frågan gäller rättigheten att kalla fjerde profpredikant. Det är tydligt, att, då man i denna Kammare ansett, att Kongl. Maj:ts förslag ej gått nog långt, man af den, som anser att samma förslag gått något för långt, icke kan vänta annat än ett motstånd mot det Utskottets förslag, som gått ännu längre.

Till föga gagn vore att nu ingå i några specialiteter rörande förslaget; jag vill derföre endast framställa vissa allmänna grundsatser, efter hvilka jag stadgat mitt omdöme. Se vi på motiveringen i Utskottets betänkande, så kan man säga, att, då Utskottet vill försvara utsträckningen af rätten att kalla fjerde profpredikant, icke endast till kyrkoherde-tjänster i konsistoriella gäll, utan äfven till alla öfriga presterliga tjänster, Utskottet lägger hela styrkan af sin argumentation deri, att "presten är till för församlingens skull och icke församlingen för prestens skull." Är nu detta en sanning, månne väl derigenom är bevisadt, att församlingen skall hafva rätt att kalla och tillsätta sin prest? Är icke detta något, som genomgår hela samhällsorganisationen, hela embetsmannaväsendet, att embetsmannen är till för embetet och icke embetet för honom? Men jag har icke funnit någon deraf draga den slutsatsen, att man åt de enskilda skall öfverlemna rätten att välja embetsmän. Huru skulle det då kunna gälla i afseende på de presterliga tjänstebefattningarna? Erkänna måste man, att t. ex. en häradshöfding i en domsaga är till för domsagan och icke tvärtom, men deraf har man ju icke velat draga den slutsatsen, att domsagan skall välja sin häradshöfding; huru skall man då af den sats, hvarifrån man utgått, nemligen att presten är till för församlingen och icke tvärtom, kunna draga den slutsats, att församlingen skall hafva rätt att kalla sin prest, oberoende af alla andra förhållanden än det enskilda tycket.

Således, äfven om denna sats vore sann, kan man enligt mitt förmenande derifrån icke leda sig till nödvändigheten af att prester-

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

liga tjänster skola vara beroende uteslutande af församlingens fria val. Men nu uppkastar jag den frågan: om det verkligen är sant detta påstående, att presten är till för församlingens skull och icke församlingen för prestens skull? Den senare delen kan jag visserligen erkänna, men deraf följer icke den förra. Vi skola nemligen komma i håg, att församlingen, den enskilda församlingen, utgör blott en ringa del af hela den stora komplex af församlingar, som konstituera kyrkan. Männe nu den enskilda församlingens sätt att uppfatta det presterliga kallet, är för kyrkan i dess helhet likgiltigt; eller är det icke så, att det kan utöfva inflytande på kyrkan i dess helhet? Det är ju alldeles gifvet, att om inom de enskilda församlingarne strömningar röra sig, hvilka föra tankegången i fråga om det presterliga kallet i en viss riktning, så måste denna omständighet nödvändigt inverka på kyrkan i det stora hela. Den måste äfven inverka på de unge män, hvilka bereda sig att ingå i det presterliga kallet, såsom på dem, som redan der gjort sitt inträde.

Vilja vi nu verkligen, att sådana organisationer bilda sig och vinna häfd inom svenska kyrkan, der olika tycken och stämningar, som på vissa tider genomgå församlingarne, skola vara de bestämmande, eller skola vi icke snarare, så länge vi hafva en evangeliskt-luthersk kyrka, vara angelägne om att de män, som träda ut i församlingarne och i kyrkans tjänst icke äro beroende af den enskilda församlingens uppfattning eller tycke, utan endast af sådana allmänna principer, hvilka just äro principer för den evangeliskt-lutherska kyrkan? Således är det enligt min tanke en sats, som tål en ganska väsentlig modifikation, den satsen nemligen att presten är till för församlingens skull och icke den enskilda församlingen för prestens skull. Fråga vi, hvarföre presten är till, så är det icke för den enskilda församlingens skull, att han skall tala och verka som hon vill, utan han är till för kyrkans skull, för de högre intressena, för det högsta intresset för Guds rikets tillväxt, hvilken han skall befordra inom den enskilda församlingen. Att man i allmänhet icke kan af den enskilda församlingen såsom sådan vänta, att hon under alla förhållanden skall på det rätta sättet tillgodose detta intresse, derom torde tankarne icke vara delade. Just i den närvarande tiden finnas vissa olika religiösa meningar, hvilka nästan inom alla församlingar inom vårt land uppenbara sig. Här af följer svårigheten att veta, hvad man kan vänta sig af den enskilda församlingen, om man uppställer den satsen, att presten är till för församlingens skull. Obekant lärers väl icke vara för någon hvad en verkligt from och gudfruktig prest, icke med den nya tidens fromleri, utan af den gamla stilen kan uträtta. Vi hafva exempel på församlingar, der det sedliga och religiösa tillståndet varit djupt sjunket, hvilka, sedan de fått prester af den rätta arten, kommit till en märkbar förändring i båda dessa hänseenden.

Skulle man emellertid antaga ofta nämnda grundsats såsom allmänt och osvikligt gällande, så torde man, beträffande församlingar, som förut blifvit vanvårdade, med skäl kunna ifrågasätta, huruvida man kan vänta annat, än att dessa församlingar skola komma att välja prester efter sitt eget sinne. Således får man vid stiftandet af lagar i hit-

hörande ämnen icke gå ut från sådana sätser, som i sjelfva verket endast hafva sken af sanning. Hvad åter beträffar separatist-församlingar, kan man visserligen med fullt fog säga, att presten der är till för församlingens skull; men, mine herrar, der finnes ingen sådan organisation som inom statskyrkan, ingen sammanslutning af församlingen till något större kyrkligt samfund. Det samfund, som finnes, utgöres blott af ögonblickets barn, som till en tid slutit sig samman, och presten, så länge han talar efter dessa separatistiska församlingars tycke och i enlighet med de meningar som de förfäktat, är deras prest; men i det ögonblick, han icke längre följer deras meningar, så måste han lemna dem. Der är presten till för församlingens skull. Men inom den svenska evangeliskt-lutherska kyrkan måste man se saken icke allenast ur den synpunkten, att församlingarna bilda en organism i det stora hela, som kallas kyrkan, utan äfven att detta skett på den historiska utvecklingens grundval.

Det är nu en af de stora egendomligheterna i den svenska kyrkans författning, att förhållandena utvisa hurusom hon vuxit upp på historisk grund. Vi hafva mångfaldigt olika sätt med afseende på tillsättandet af presterliga tjänster; och om man betraktar de faktiska förhållandena i detta afseende, skall man finna att det icke gifves någon önskan i afseende på utvägar för tillsättandet af presterliga tjänster, som icke fått sitt erkännande i våra gällande lagar och författningar. Vi hafva regala pastorat och konsistoriella pastorat — dessa senare med sina tre klasser — vi hafva inom vissa delar af landet så kallade privilegierade församlingar, der man presenterar för konungen tre på förslaget uppställda sökande, eller också blott en, vi hafva vidare platser, dem domkapitlet tillsätter, och vidare platser, der församlingen alldeles oberoende af befodringsgrunder tillsätta prest; med ett ord: alla de önsknings, som man i detta hänseende kan hafva, finnas redan legaliserade i den svenska kyrko-författningen. Är det nu skäl att åstadkomma fullständig uniformitet i detta hänseende inom kyrkan? Är det riktigt att i fråga om de konsistoriella pastoraten åt församlingen lemnas den större rättighet, hvilken från Utskottets sida och jemväl från åtskilliga andra håll har blifvit yrkad? Enligt de grunder, jag har uttalat, är det tydligt, att, om jag lemna min röst för bifall till det kongliga förslaget, så är det ur den synpunkten, att förslaget i öfrigt är tillfredsställande och att mig synes, som om skäl förefunnas att icke för speciella punkters skull afslå hvad som för det stora hela kan vara nyttigt.

Oberoende deraf, att man icke kan genomföra grundsatsen, att hvarje församling skall hafva rättighet att få den prest, som den önskar, ur skäl, som nyss nämndes, måste vi tillika, just emedan de särskilda församlingarne utgöra delar af en organism, nemligen kyrkan, uppställa för oss den frågan, hvilken inverkan det skulle komma att utöfva på kyrkan, på dess prester och på dem, som ämna ingå i kyrkans tjänst, om prestens hela framtid göres beroende af omständigheter, dem ingen menniska kan beräkna. Man säger visserligen, att ett korrektiv skulle ligga deri, att ett konsistorielt pastorat blir regalt genom rättigheten att kalla fjerde profpredikant; men det är såsom

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Statsministern uttalade, gifvet, att det tryck, som från församlingens sida utöfvas, skall i de flesta fall komma att blifva bestämmande för utnämningen från Kongl. Maj:ts sida. Dermed må emellertid förhålla sig huru som helst. Jag vill således i frågans nuvarande ställning icke vålla dess fall genom att yrka afslag å Kongl. förslaget angående tillsättandet af kyrkoherdar i konsistoriella gäll. Men skola vi derföre våga den utsträckning Utskottet föreslagit? Jag talar i min egenskap af chef inom ett stift och såsom sådan har jag ganska stor kännedom om presterskapet derstädes.

Jag säger: skola vi verkligen våga att ställa hela befordringsväsendet för presterskapet inom den svenska kyrkan så, att ingen, som ngår i kyrkans tjänst, kan beräkna, huruvida han der kan vinna befordran? Måste det icke först och främst för mången redbar och duglig man ligga något afskräckande i att ingå på en bana, der han måste söka gunst, om han skall kunna vinna befordran? Jag säger nu icke, att detta kommer att i allmänhet eller ens i de flesta fall ske, emedan församlingen otvifvelaktigt skall i de flesta fall nöja sig med det förslag, domkapitlet uppsatt, då nemligen genom 9 § i lagförslaget en så stor frihet blifvit lemnad domkapitlet vid förslagsupprättande. Men otvifvelaktigt skall dock icke sällan inträffa att, ehuru vid hvarje presterlig tjänst, som sökes, tre oförvitlige och skicklige män skola af domkapitlet uppsättas på förslag, en annan inom församlingen eller dess grannskap tjänstgörande prest kallas till fjerde profpredikant. Församlingen känner denne, men den känner icke de öfrige, och denne sålunda kallade vinner befordran framför de å förslaget uppförde.

Att ställa presterskapets befordringsutsigter på denna obestämda grund, skall enligt mitt förmenande snart visa sig vara skadligt, icke blott för presterskapet, utan för församlingarna. För presterskapet är detta skadligt i den meningen att, om rättigheten att kalla fjerde profpredikant skulle utsträckas äfven till komministraturer och kapellpredikantsbefattningar, skulle deri ligga en stor frestelse för unge män att, för att vinna befordran och derigenom kunna afbetala sina skulder och gifta sig, söka hvad man kallar *aura popularis* eller folkgunst. Det finnes väl dock ingen klass inom hela samhället, som det är farligare att införa på lycksökeriets väg än just presten; och i detta hänseende fruktar jag, att frestelsen skall blifva mycket stor. I fråga om kyrkoherdebeställningar är det dock mindre farligt: der erfordras det en viss ålder, för att kunna kallas, och i allmänhet lärer väl valet falla på någon äldre, som förut haft tillfälle att arbeta i embetet. Men för den unge man, som nyss kommit från universitetet, kan det vara mycket farligt att lockas in på denna väg.

Mycket mera vore i frågan att säga, men från min sida anser jag mig icke böra uttala mera än detta, nemligen vådan, icke allenast för församlingen, utan äfven för presterskapet, att söka en vidsträcktare rätt till kallande af fjerde profpredikant, än den i det Kongl. förslaget angifna. Jag tror att redan hvad som bjudes är för mycket, men vill icke motsätta mig detta.

Cheten för Kongl. Ecklesiastik-departementet Herr Statsrådet Malmström: Ehuru det nu föreliggande förslaget blifvit af såväl Statsrådets främste ledamot som flere af Kammarens ledamöter så utförligt diskuteradt, att jag föga har att dertill lägga, har jag dock begärt ordet, emedan jag trott, att Riksdagen kan göra anspråk på, att den, som innehar chefskapet för Ecklesiastik-departementet, öppet uttalar sin mening i en fråga, sådan som denna.

Såsom saken för närvarande står, då det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget kan blifva lag, ifall nemligen Andra Kammaren i dag dertill ger sitt bifall, medan deremot ett bifall till Lag-Utskottets förslag skulle undanskjuta frågan till en obestämd framtid, så anser jag, att frågan egentligen gäller, huruvida det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget innebär sådana företräden framför nu gällande lagstiftning, att dessa företräden kunna gifva tillräckligt skäl äfven åt dem, som skulle önskat något ännu vidsträcktare, att taga fasta på det framsteg, som härigenom skulle göras. För min del är jag öfvertygad att sådana företräden gifvas genom det Kongl. förslaget. Det är i synnerhet med afseende på två punkter, som jag anser att vinsten af att Kongl. Maj:ts förslag antoges, skulle vara tillräckligt stor för att nedtysta betänkligheterna i andra afseenden.

Den ena af dessa punkter är 8 §, enligt hvilken åt domkapitlen gifvits rätt och pligt att från förslaget till presterliga tjänster utesluta personer, som icke ega den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjänstens nöjaktiga bestridande erfordras. Detta är också ett framsteg, som ingen velat bestrida.

Den andra punkten är bestämmelsen i 27 §, der det åt församlingen med vissa inskränkningar gifvits rätt att kalla fjerde profpredikant. Lag-Utskottet har funnit dessa inskränkningar synnerligast i tvänne afseenden göra förslaget otillfredsställande. Det första är, att denna rätt icke gäller komministers- och kapellpredikantsbefattningar. I denna punkt vill jag icke obetingadt försvara Kongl. Maj:ts förslag, ehuru jag icke kan underkänna vigten af de betänkligheter, som dels inom kyrkomötet och dels af ett par ledamöter i denna Kammare uttalats mot att äfven till komministratorerna utsträcka församlingarnas rätt att kalla fjerde profpredikant. Men jag anser här hufvudsaken vara den att, genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag församlingarnas rätt i afseende på komministersbefattningarna icke blifver sämre och icke genom förslagens förkastande bättre än den för närvarande är. Tvärtom blifver församlingarnas rätt åtminstone i det afseendet bättre genom att antaga Kongl. Maj:ts förslag, derföre att komministersbefattningarna såsom alla andra presterliga tjänster äro subsumerade under 8 §, och genom detta stadgande kunna församlingarna vara trygga för att icke hädanefter få sådana komministersförslag, som vi af en ärad talare här hört beskrifvas. Ty äfven för komministerstjänster gäller stadgandet, att domkapitlet icke får på förslaget till dylika tjänsters besättande uppföra odugliga personer.

Den andra punkten, hvori Lag-Utskottet funnit Kongl. Maj:ts förslag otillfredsställande, är den föreskrift, att, då i fråga om konsisto-

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)*

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

riella gäll kallats fjerde profpredikant, vid tienstens tillsättande skall förfaras på samma sätt som om regala pastorat finnes stadgad.

Innan jag vidrör denna punkt, ber jag Kammaren vara öfvertygad om, att jag icke ledes af den minsta lust att utvidga det inflytande, som möjligen kan åtfölja det embete jag för närvarande bekläder. Tillsättandet af de regala pastoraten utgör ett af de bekymmersammaste och för ett vaket samvete tyngsta ärenden, som hvilat på den, som har till åliggande att inför Kongl. Maj:t föredraga dylika mål, och personligen skulle jag visst icke önska att antalet af dessa ärenden ökades. Jag tror dock, att man, då fråga är om stiftande af en ny lag, icke får låta sådana konsiderationer göra sig gällande, nemligen om denna nya lag blifver beqväm, eller icke, för den embetsman, som skall tillämpa densamma; och jag tror också att, äfven om Kongl. Maj:ts förslag antages, antalet af dylika fall icke skall blifva så öfvermåttan förökadt. Redan för närvarande är det icke synnerligen vanligt att vid regala pastorats tillsättande begäres fjerde profpredikant. Min företrädare i embetet upplyste vid kyrkomötet, att antalet af dylika ärenden endast pläga uppgå till sex eller sju om året. Sedan jag tillträdde samma embete, hafva två sådana fall inträffat. Jag antager, att, om Kongl. Maj:ts förslag bifalles och domkapiteln komma att från förslaget utestänga rent af olämpliga personer, skola församlingarna mindre än hittills finna sig nödsakade att begagna sin rätt att kalla fjerde profpredikant. Lag-Utskottet säger, att denna rätt skulle blifva illusorisk, "enär församlingarna i allmänhet väl icke skulle vilja utöfva ifrågavarande kallelserrätt på bekostnad af sin slutliga utnämningssrätt". Jag tillåter mig att i detta afseende betvifla riktigheten af hvad Lag-Utskottet sålunda uttalat. Jag tror icke, att Kongl. Maj:ts utnämningssrätt vid regala gäll under de senare åren varit utöfvad med så ringa afseende på församlingarnas önskningsar, när dessa varit väl berättigade och tydligt uttalade, att en församling, med ledning af föregående tiders erfarenhet, om för henne presenterades ett förslag af tre personer, af hvilka hon icke kunde vara belåten med någöndera, skulle tveka att lägga sin sak i Kongl. Maj:ts hand. Men skulle utsigten dertill, att utgången dock till slut kunde blifva en annan än den man önskade, afhålla några församlingar från att i oträngda mål begagna sig af sin kallelserrätt, kan jag icke se att deri ligger någon stor fara. För öfrigt kan jag icke förneka vigten af de betänkligheter, som vid kyrkomötet uttalades mot att lägga både kallelse- och utnämningssrätten i samma händer. Dessa betänkligheter visa, om icke annat, åtminstone det, att man icke brådt skall vinna Kyrkomötets samtycke till kallelserrätt i så vidsträckt mån, som Lag-Utskottet föreslagit.

Vid kyrkomötet år 1868 deltog jag i de öfverläggningar, som inledde det lagstiftningsarbete, hvilket i en af dess väsentligaste punkter nu kan afslutas, i fall Andra Kammaren gifver sitt samtycke till det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget, en utgång, som jag icke kan annat än på det lifligaste önska.

Herr Sjöblom: Af en talare på samma bänk, som den på hvil-

ken jag har äran sitta, har Kongl. Maj:ts proposition på ett lika varmt som värtaligt sätt blifvit afstyrkt. Han började sitt föredrag dermed, att han ur en särdeles fyndig bevisning drog den slutsats, att lagstiftningsrätten i kyrkliga frågor skulle erkännas uteslutande tillkomma Kyrkomötet, för den händelse att Riksdagen genom bifall till den föreliggande propositionen skulle göra detta lagförslag till lag. Jag tror dock icke, att han hade så allvarlig mening dermed, då han deraf icke drog några ytterligare konsekvenser.

Han framhöll starkt den mening, att Riksdagen icke af några klokhetsskäl borde låta beveka sig att till vinnande af några fördelar, om ock i strid mot sin egen öfvertygelse, rösta för förslaget, då man ju bör arbeta för genomförande af något bättre. I detta fall kan jag icke förena mig med honom, utan instämmer jag fastmer med en representant på dalabänken, som förklarade, att han icke ville åtaga sig det ansvar, som ligger i undanskjutandet af en reform, hvilken snart sagdt af alla påyrkats, och jag får säga, att äfven om detta undanskjutande endast gälde 5 år, ville jag dock icke med min röst dertill bidra. Jag anser deremot, att det vore oklokt, om Riksdagen i denna fråga beslutade i strid mot förut uttalade åsigtter och önsksningar: hvilka nu på sådant sätt skulle omintetgöras. I detta afseende vill jag påminna om hvad Riksdagen förut vid många tillfällen framställt såsom sin önskan.

Vid 1866 års riksdag uttalade Rikets Ständer i skrifvelse den 18 Maj den grundsats att fastighetsfyrkarne borde uppställas såsom röstgrund. Jag vill anmärka, att denna Rikets Ständers skrifvelse blifvit i det Kongl. förslaget påaktad. 1867 önskades indigenatsrättens upphäfvande och rättighet för prester att söka presterliga tjänster öfver hela riket. Indigenatsrätten är upphäfd, men den senare delen af de i denna skrifvelse uttalade önsksningar föll vid sistlidna riksdag genom Första Kammarens afslag, och detta väsentligen på de grunder, som af Kyrkomötet framstälts och af Lag-Utskottet erkändes såsom fullt berättigade. Vid 1877 års riksdag afläts den 9 Maj en underdånig skrifvelse i syfte att åt församlingarna borde tillerkännas större inflytande vid prestval genom utsträckning af rättigheten att kalla fjerde profpredikant. Jag vill särskildt lägga vikt vid några uttryck, som förekomma i denna skrifvelse. "Riksdagen," heter det der, "anser jemväl för sin del att i den för församlingarna så viktiga frågan om tillsättning af deras själasörjare bör åt dem lemnas så stort inflytande, som med bevarande af kyrkans och presterskapets rätt och bästa kan vara förenligt." Det heter vidare: "då emellertid vid tillsättningen af kyrkoherdar i konsistoriella gäll och komministrar församlingarne medelst sitt val fälla det afgörande utslaget, torde, för att det af domkapitlet upprättade förslaget icke skall blifva en tom formalitet, böra föreskrifvas åtskilliga villkor och inskränksningar af afseende på begagnandet af ifrågavarande rätt." Denna Riksdagens skrifvelse, angående rättighet för församlingarna att kalla fjerde profpredikant, innefattar tydligen en utveckling af den tanke, som 1868 års kyrkomöte i underdånig skrifvelse uttalade, åsyftande, att åt församlingarna borde beredas större inflytande vid tillsättningen af sina själasörjare, hvarjemte samma skrifvelse innehåller

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

en önskan, att den olikhet, som i detta hänseende förefunnos, måtte så vidt möjligt blifva undanröjd. Jag tror, att den kongl. propositionen, sådan den nu föreligger, har i det allra närmaste gått dessa framställningar till mötes, och den har gått ett steg längre, då den upphävt den nu rådande klassifikationen med afseende på pastoraten. Att Kongl. Maj:t i nu föreliggande förslag icke gått fullt så långt som i 1877 års skrivelse begärts och möjligen af Andra Kammaren ansetts vara önskligt, må icke väcka förundran eller förtrytelse, då detta förslag ju väsentligen är en frukt af det kyrkolagsarbete, som af kyrkolagskomitén afslutades redan år 1873.

De fördelar, det föreliggande förslaget innebär, hafva här blifvit så mycket framhållna, att jag vill inskränka mig till att i någon mån betona hvad af föregående talare möjligen förbigåtts.

Den viktigaste förändring förslaget innebär är onekligen den, att pastoratens indelning i klasser blifvit upphäfd. Denna klassindelning har medfört ofantliga missförhållanden särskildt med afseende å andra och tredje klassens pastorat. Så voro till exempel de prester, som i 1875 års matrikel äro upptagne såsom kyrkoherdar i andra klassens konsistoriella pastorat inom Skara stift, vid tillträdet af tjensten i medeltal 56 år gamla, under det de i första klassens pastorat endast voro 46 år. Ja, der fans i ett andra klassens pastorat till och med en, som vid tillträdet redan uppnått den nog höga åldern af 74 år! I Linköpings stift voro vid samma tid inom 33 konsistoriella pastorat af andra klassen 13 kyrkoherdar vid tillträdet öfver 60 år gamla. Att detta förhållande är abnormt, måste ju medgifvas, och det skall väsentligen afhjelpas genom antagande af nu föreliggande förslag. Den Kongl. propositionen medgifver rätt att äfven i konsistoriella gälkalla fjerde profpredikant. Att denna rätt icke blifvit utsträckt jem väl till komministaturen, har Lag-Utskottet uppmärksammat och med afseende härå framlagt ett annat förslag.

Jag medgifver, att det hade varit mera konsekvent, om rätt att kalla fjerde profpredikant utsträckts äfven till komministratorer, men jag anhåller att med anledning härå få fästa Kammarens uppmärksamhet på den väsentliga skilnad, som råder mellan kyrkoherdar och komministrar i deras förhållande till församlingen. Kyrkoherden är sjelfskrifven ordförande i församlingens kyrkostämma samt kyrko- och skol-råd och i denna egenskap i de flesta fall förvaltare af dess kyrko- och skolkassor.

Kyrkoherden omhänderhafver ock den s. k. pastoralvården, och denna hans verksamhet ställer honom i oupphörlig beröring med församlingens medlemmar. Detta är deremot icke förhållandet med komministern. I många trakter är äfven kyrkoherden församlingens naturlige rådgifvare i en mängd förhållanden. Till honom vänder man sig med begäran om upplysning och råd. Ja, det förekommer fall, då församlingsmedlemmarne till honom hänskjuta rättsfrågor; han anlitas såsom skiljedomare församlingsmedlemmarne emellan. Det är derfore af större vikt för församlingen att vid val af kyrkoherde hafva ett afgörande ord med än i fråga om tillsättning af komminister.

Jag anser således, att ändring af Utskottets förslag i enlighet

med Kongl. Maj:ts proposition icke innebär någon våda, och att en ändring i motsatt riktning sedermera lätteligen kan genomdrivas.

Lag-Utskottet har vidare yttrat, att den rätt, som enligt Kongl. Maj:ts proposition vore konsistoriella gäll medgifven, att kalla fjerde profpredikant, skulle vara helt och hållet illusorisk. Jag kan ej medgifva detta. Det kan ju hända, att å förslaget till ett konsistoriet gäll tre prester blifvit uppförde, för hvilka församlingen är fullkomligt likgiltig.

I sådant fall kan församlingen, med anledning af detta förslag, kalla en fjerde profpredikant. Församlingen öfverlåter sedan till Kongl. Maj:t att nämna kyrkoherde, och hon kan vara förvissad derom, att Kongl. Maj:t kommer att fästa tillbörligt afseende vid församlingens uttalade önskan.

Den, som känner till förhållandena på landet, vet att vid prestval ofta oenighet råder mellan de större och de mindre jordegarna.

Nu kan det hända, att *en* enda större egendomsegare, enligt gällande förordning, kan tillsätta kyrkoherde, och det händer ändå oftare, att några få större egendomsegare, genom att vid valet förena sig, kunna fatta det afgörande utslaget. Nu önska alla eller det stora flertalet af de mindre hemmansegarna och rösträttsinnehafvarne att få en viss prest. de större önska en annan; de mindre förena sig om att kalla fjerde profpredikant — och i det fallet hafva de fullkomligt bestämmande rätt, då ju i fråga om kallande af fjerde profpredikant personlighetsprincipen i det nådiga förslaget gjort sig fullt gällande. De uttala sålunda inför Kongl. Maj:t sin åstundan att erhålla just den, som de kallat, och de hafva då den största utsigt att, äfven om alla de större röstinnehafvarne förena sig om *en* af de föreslagne, likväl kunna drifva igenom sin kandidat. Jag vill för öfrigt påpeka, att ifrågavarande rättighet är i väsentlig mån jemförlig med den utväg, en tappande part har att klaga i högre rätt. Han har visserligen ingen garanti, att han kommer att vinna, men han har ju alltid giltiga och grundade förhoppningar att få rättvisa. Derjemte innebure de konsistoriella församlingarnes rättighet att kalla fjerde profpredikant ett korrektiv emot möjliga missprepp ifrån stiftstyrelsernas sida. Det kan väl icke gerna i längden inträffa, att domkapitlet i strid mot församlingarnas sanna bästa uppgöra förslagen, när det visat sig, att de senare ständigt genom att kalla fjerde profpredikant uttrycka sitt missnöje med kapitlens åtgöranden.

Det finnes vidare enligt nu gällande lag rörande prestval vissa ganska betänkliga missförhållanden, som jag skulle vilja påpeka, missförhållanden, hvilka genom antagande af nu behandlade förslag skulle häfvas. Det är nemligen nu tillåtet en icke-lutheran, ja tillåtet dem, som icke ens äro svenske medborgare, att rösta vid prestval, och det är till och med möjligt, att de kunna beherska valet. Det är vidare en möjlighet, att den större jordegaren för sin egen del gör anspråk på all den rösträtt, som tillkommer honom i hans nämnda egenskap, och icke lemnar något åt sina arrendatorer. Detta kan han enligt det nu föreliggande förslaget icke göra, ty han får icke genom sär-

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

skildt förbehåll i kontraktet tillägna sig den rösträtt, som bör tillkomma hans arrendator.

Det har af en talare blifvit anmärkt, att § 11 skulle stå i strid mot all häfd i de kollegiala verken, i det att enligt denna § biskopen eller ordföranden skulle yttra sig först. Jag vill i detta afseende erinra, att man för att träffa exempel på ett sådant förfaringssätt ej behöfver gå längre än just till domkapitlen, der åtminstone alltid vid tillsättande af elementarläroverkstjänster biskopen först yttrar sin mening.

Med afseende på de angrepp, som rigtats mot § 26 skulle jag vilja framställa en anmärkning. Jag vet ej, om jag läst denna § rätt, men det vill förefalla mig, som om det enligt densamma skulle blifva Kongl. Maj:ts och Riksdagen, hvilka uteslutande komme att bestämma i afseende å rösträtt vid prestval. Det heter nemligen i nämnda §, bland annat: »och gälle vid valet i afseende på röstberäkning samt rösträtts utöfning och öfverlåtande på annan person hvad för kyrkostämma är stadgad.» Måhända har jag orätt, men mig synes detta *är* äfven inbegripa ett *varder*.

Att en så väsentlig skilnad iakttagits i fråga om rösträtten i stad och på landet, synes mig ega en ganska naturlig anledning dels uti de väsentligen olika egendomsförhållanden, som äro rådande emellan stad och land, dels deri, att det redan nu finnes särskilda rösträttsbestämmelser för en mängd städer och dels jemväl deri, att rösträtten på landet såsom mig tyckes allt hittills har utgjort ett privilegium för fastighetsegarne, som ej lärer kunna upphävas utan vederbörandes samtycke.

Mine Herrar! Ett viktigt och omfattande lagstiftningsarbete på det kyrkliga området föreligger — jag vill blott erinra om den maktpåliggande frågan rörande stiftsstyrelsernas sammansättning — och det maskineri, som härvid måste sättas i rörelse, är särdeles inveckladt och tungt. Tages ej nu det första steget, då vi *med* fördel och *utan* våda kunna taga det, torde det komma att dröja ganska länge, innan det stora verket kan nå sin fullbordan.

Herr A. Persson: Innan jag till bemötande upptager några anmärkningar mot mitt förra anförande, anhåller jag att få säga några ord i anledning af chefens för Ecklesiastikdepartementet yttrande. Han sade att församlingarne hädanefter kunde vara trygga för att icke erhålla så gamla prestmän som förut till komministrar och kapellpredikanter, emedan 8 § i lagförslaget stadgar att domkapitlet ej må "till presterlig tjänst utnämna eller på förslag dertill uppföra annan än den, som pröfvas ega den förmåga och de egenskaper, hvilka för tjänstens nöjaktiga bestridande erfordras." Med afseende härå ville jag nämna, att från mer än ett håll framhållits, att just genom denna paragraf bra mycket godtycke blifvit lagdt i händerna på domkapitlet.

Med afseende åter på rättigheten att kalla fjerde profpredikant, så skulle jag möjligen kunnat rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna del, så framt Kongl. Maj:ts rätt att utnämna kyrkherde vore inskränkt så till vida, att Kongl. Maj:ts egde att utnämna

antingen en af de 3 på förslag uppförda eller den som blifvit af församlingen kallad till fjerde profpredikant. Men att åt Kongl. Maj:t lemna fritt att gå derutöfver kan jag ej medgifva, ty derigenom skulle, såsom min granne till venster påpekat, inträffa att grundlagens bud trädas för nära, om icke rent af öfverträdes.

*Angående
tillsättning af
presterliga
tjenster.
(Forts.)*

Herr Lyth yttrade, att jag i mitt förra anförande skulle hafva sagt att de konsistoriella gällan härvid beröfvades den rätt de nu ega. Det har jag icke sagt, ehuru jag visserligen tror att man med skäl kunde säga det, men härfpå har Herr Ola Andersson svarat och enligt min mening gifvit goda skäl för detta påstående. Hvad jag deremot påstått och fortfarande vidhåller, det är, att man nu sökt gå tillväga i strid mot hvad 1868 års Kyrkomöte beslutat. Detta påstående beror ej på något godtycke af mig, ty jag kan åberopa mig på Kongl. Maj:t och Riksdagen. Jemväl inom Högsta Domstolen har principen erkänts.

Grefve Sparre yttrade att jag skulle hafva sagt att förhållandet skulle blifva sämre enligt det föreliggande lagförslaget än det för närvarande är. Jag har ej yttrat något dylikt. Jag sade att jag erkände de fördelar, förslaget erbjuder, men ansåg icke dessa fördelar så stora att de uppväga alla de olägenheter, förslaget i min tanke innehåller, och jag betonade dervid särskildt vådan af att lägga rösträtt i händerna på dem, som icke nu hafva den och icke betala. Det är en princip i lagstiftningen, som jag för min del ingalunda kan godkänna. När man ej kan få allt hvad man vill hafva, så skall man icke söka att göra stora språng, sade grefve Sparre vidare. För min del tror jag att talaren sjelf gjorde stora språng i bevisningen, ja till och med aldeles hoppade öfver densamma, då han sade att församlingens rätt vid utöfningen af rösträtt var betryggad derigenom att rösträtten för jordbruksfastighet, enligt det Kongl. förslaget, tlefve nu aldeles fräntagen fastighetsegaren i det fall då fastigheten vore på arrende öfverlåten, och att således tillräcklig begränsning i detta hänseende gjorts. Men min anmärkning i detta fall gälde att rösträtten för "annan fastighet" icke blifvit begränsad, och denna min anmärkning står qvar ovederlagd, ty Herr Grefven måste gifva mig rätt deri, att sådana större fabriker och anläggningar, hvilka nu kunna hafva öfvervägande rösträtt i en kommun, ej utarrenderas på flera händer, hvarigenom fördelning af rösträtten skulle inträda.

Professor Hammarskjöld yttrade, att inga andra olägenheter vidlåda detta lagförslag än just de, som förefinnas i vår nuvarande lag. Jo visserligen! Jag åberopar i det fallet hvad jag förut betonat, nemligen att den nya lagen skulle skapa nya privilegier och privilegier af sämsta slag. Det är nemligen klart, att dessa verk och inrättningar, hvilka hafva rösträtt, likväl ej enligt nuvarande lag kunna ega en öfvervägande rösträtt i kommunen, emedan deras rösträtt skall fördelas efter hemmantal eller, om hemmantalet ej kan bestämmas, stå i visst förhållande till medelvärdet af församlingens hemmantal. Men enligt det föreliggande lagförslaget skulle kunna inträffa, att sådana verk och inrättningar finge öfvervägande rösträtt i församlingen, och just derföre är det nya i min tanke en försämring. Ty det kan icke

Angående
tillsättning af
presterliga
tjänster.
(Forts.)

bestridas, att det finnes församlingar, der det öfvervägande fyrktalet för fastighet ligger på "annan fastighet" och då erhålla ju dessa fastighetsegare en öfvervägande rösträtt, den de ingalunda nu ega, och detta ehuru de *dels* icke betala något nämnvärdt i förhållande till den "i mantal satta jorden" och *dels* deras fastighet icke är eller kan sägas vara af mera stadigvarande natur än "öfriga beskattningsföremål".

I afseende å hvad Herr Biskop Rundgren yttrade derom, att församlingarne icke skulle vara till för presterskapet, utan presterskapet för församlingarne, så tror jag det ej vara skäl att röra i den saken, utan bäst att halka öfver den så lätt man kan — och hvad beträffar den jemförelse Herr Biskopen gjorde med häradshöfdingarne, så torde denna jemförelse vara något haltande, då rättskipningen är en statsangelägenhet och häradshöfdingarne aflönas af staten, då det deremot är församlingarne, som aflöna presterskapet, och prestsysslorna förden skull måste betraktas såsom mera en församlingens angelägenhet.

Jag skall icke upptaga Kammarens tid med att bemöta de flere anmärkningar, som mot mitt anförande framstälts, utan får jag fortfarande yrka bifall till Utskottets förslag i 27 §.

Som tiden redan långt framskridit, och ytterligare många ledamöter begärt ordet för att yttra sig i förevarande ämne, uppskötts den vidare öfverläggningen till kl. 7 e. m., då detta sammanträde, enligt utfärdadt anslag, komme att fortsättas; och åtskildes Kammarrens ledamöter kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.